

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická Fakulta

Monika Wolfová

Ochrana památek UNESCO v České republice

Diplomová práce

Olomouc 2024

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Ochrana památek UNESCO v České republice vypracovala samostatně a veškeré zdroje, které byly k sepsání použity, jsem řádně citovala.“

V Praze dne 15.7. 2024

.....

Monika Wolfová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Kateřině Frumarové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za její cenné rady a připomínky. Velké poděkování patří také mé rodině a přátelům za podporu při studiu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. SVĚTOVÉ DĚDICTVÍ UNESCO	9
1.1 Historie světového dědictví UNESCO	9
1.2 Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu	11
1.3 Úmluva o ochranně světového kulturního a přírodního dědictví	12
1.3.1 Mezivládní výbor pro ochranu světového kulturního a přírodního dědictví	13
1.4 Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví	14
1.5 Úmluvu o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů	16
2. ORGÁNY UNESCO	18
2.1 Generální konference UNESCO	18
2.2 Výkonná rada UNESCO	19
2.3 Sekretariát	19
3.1 Česká komise pro UNESCO	22
3.1.1 Výkonný výbor České komise pro UNESCO	23
3.1.2 Sekretariát České komise pro UNESCO	24
3.2 Sdružení České dědictví UNESCO	24
3.3 Památky UNESCO v České republice	24
3.3.1 Historická centra Prahy, Českého Krumlova, Telče a Kutné hory s chrámem sv. Barbory a kostelem Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci	25
3.3.2 Zámky a kostely	26
3.3.3 Přírodní památky	27
3.3.4 Památky historického a kulturního významu	27
3.3.5 Nehmotné památky	28
4. ZÁPIS PAMÁTEK NA SEZNAM SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ	29
4.1 Kritéria pro zápis na Seznam světového dědictví UNESCO	30
4.2 Prohlášení mimořádné univerzální hodnoty	32
4.3 Indikativní seznam	33
4.3.1 Zařazení statku na národní Indikativní seznam České republiky	35
4.4 Nominace statku na Seznam světového dědictví	38
4.5 Rozhodnutí o nominaci	39
4.5.1 Vyškrtnutí ze Seznamu světového dědictví	42
5. OCHRANA ZAPSANÝCH PAMÁTEK	43
5.1 Management Plan	43
5.1.1 Management Plan a Česká republika	45
5.2 Monitoring stavu zapsaných památek na Seznam světového dědictví	46

Závěr.....	48
Seznam použitých zdrojů.....	51
Shrnutí	55
Abstract.....	56
Klíčová slova	57
Key words.....	58

Seznam použitých zkratk

CAME	Konference spojeneckých ministrů školství
ČNK ICOMOS	Český národní komitét Mezinárodní rady památek a sídel
IBE	Mezinárodní úřad pro vzdělávání
ICCROM	Mezinárodní centrum pro studium konzervace a restaurování kulturních statků
ICIC	Mezinárodní výbor pro intelektuální spolupráci
ICI	Mezinárodní institut pro intelektuální spolupráci
IOC	Mezivládní oceánografická komise
ICOMOS	Mezinárodní rada památek a sídel
IUCN	Mezinárodní svaz ochrany přírody
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
MŽP ČR	Ministerstvo životního prostředí České republiky
NPÚ	Nejvyšší památkový ústav

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila Ochranu památek UNESCO v České republice. Tato problematika není na vnitrostátní úrovni nijak bohatě upravena, a proto jsem primárně čerpala z mezinárodních Úmluv nebo jiných zahraničních zdrojů. Památky UNESCO jsou statky mimořádné hodnoty, ať už historické, přírodní, umělecké nebo tradiční a je naším úkolem a zároveň povinností takovéto skvosty chránit, a to nejenom lidsky, tedy tak, že se k nim budeme chovat s úctou a pečovat o ně, ale taktéž vytvářet a respektovat Úmluvy, Směrnice, Doporučení a jiné dokumenty vznikající s úmyslem postavit ochranu na vyšší úroveň.

Svou práci jsem rozdělila do 5 na sebe navazujících kapitol. V prvních třech kapitolách jsem se zabírala organizací UNESCO jako takovou, historií a počátky organizace, jeho orgány a taky jsem uvedla souvislosti s Českou republikou, tedy kdy se naše země stala součástí UNESCO, jaké orgány působí na našem území a s mezinárodní organizací spolupracují a jaké památky zapsané na Seznam čítá Česká republika.

Vzhledem k faktu, že i Česká republika disponuje na svém území památkami, které jsou součástí světového kulturního a přírodního dědictví a jsou tak zapsány Seznam světového kulturního a přírodního dědictví, tak jsem se rozhodla zabírat ochranou v širším slova smyslu. Ochrana těchto statků má svůj počátek v samotné nominaci a následném zápisu památky na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví, proto jsem se touto problematikou zabírala ve své čtvrté kapitole, a to jak z mezinárodního pohledu, jak celý systém funguje, kdo je hlavním orgánem, jaká je právní úprava a jaké jsou zákonitosti zápisu, potažmo výmazu, ale taktéž pohledem vnitrostátním, kdy jsem rozebírala, jak se určitý statek vůbec dostane na tzv. Národní Indikativní seznam a do jaké míry je to pro něj jistota úspěšné nominace.

Ve své poslední páté kapitole jsem rozebírala ochranu, monitoring, péči a naplňování Management Planu, jakožto součást nominační dokumentace předložené členským státem.

Cílem mé diplomové práce je uvést, jakým způsobem, jakými mechanismy a schvalovacími procesy se nastavuje ochrana statků oplývající mimořádnou univerzální hodnotou a jak se provádí, potažmo vymáhá, a to v souvislostech s Českou republikou. Výsledkem mé diplomové práce je zodpovězení výzkumných otázek, které zní:

1. Jaké jsou povinnosti České republiky při nominaci památky na zápis na Seznam světového kulturního a přírodního bohatství?

2. Jakým způsobem probíhá zařazení kulturního nebo přírodního statku na Seznam světového kulturního a přírodního bohatství v souvislostech s povinnostmi České republiky, jakožto členského státu?
3. Jaké závazky a povinnosti týkající se péče, správy a monitoringu pro Českou republiku vyplývají z jejího členství a z faktu, že má na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví památky nacházející se na jejím území?

K zodpovězení těchto výzkumných otázek jsem čerpala z odborné literatury zabírající se organizací UNESCO, rozhodnutí Výboru pro světové dědictví, jakožto nejvyššího orgánu UNESCO, Úmluv přijatých organizací, Operačních směrnic a internetových článků na toto téma. Velkou studnicí informací byla i samotná oficiální stránka UNESCO, která podávala poměrně širokou škálu informací. Pro vypracování své práce jsem se zaměřila na výklad ustanovení mezinárodních úmluv a operačních směrnic. Z pohledu metodiky jsem primárně využívala výklad jazykový, teleologický a historický. Ovšem výklad jako takový často nebyl úplně dostačujícím prostředkem ke správné interpretaci, a proto důležitým vodítkem byla odborná literatura rozebírající jednotlivá ustanovení s ohledem na ostatní, ale také samostatně stojící a ve spojitosti s praxí.

Diplomová práce vychází z právního stavu k 15.7.2024.

1. SVĚTOVÉ DĚDICTVÍ UNESCO

1.1 Historie světového dědictví UNESCO

Světové dědictví UNESCO je Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) sídlící v Paříži. Jejím hlavním cílem je usilování o budování míru prostřednictvím mezinárodní spolupráce v oblasti vědy, kultury a vzdělávání.

UNESCO a jeho mandát pro mezinárodní spolupráci lze vysledovat až k rezoluci Společnosti národů z 21. září 1921, která zvolila komisi pro sdílení úspěchů mezi státy týkající se kultury, vzdělávání či vědy. Tento nový orgán, který dostal název Mezinárodní výbor pro intelektuální spolupráci (ICIC) byl vytvořen už v roce 1922 a už při svém zrodu byly jeho členové velmi významné osobnosti jako Albert Einstein, Marie Curie nebo Henri Bergson. O dva roky později, tedy v roce 1924, byl v Paříži založen Mezinárodní institut pro intelektuální spolupráci (IIC), který měl působit jako výkonná agentura ICIC. Po nástupu Druhé světové války byla ovšem činnosti těchto organizací přerušena, nicméně Mezinárodní úřad pro vzdělávání (IBE) se sídlem v Ženevě začal pracovat jako nevládní organizace mezinárodního rozvoje vzdělávání a od roku 1969 je součástí Sekretariátu UNESCO poté, co roku 1952 založil společnou komisi.

Poté co došlo k podpisu atlantické charty a Deklarace spojených národů začala v Londýně zasedat Konference spojeneckých ministrů školství (CAME). Tato konference s přestávkami trvala od 16. listopadu 1942 až do 5. prosince 1945. Dne 30. října 1943 byla podepsána Moskevská deklarace, kdy mezi signatáři byly Čína, Spojené království, spojené státy a SSSR, kde byla vyjádřena nutnost existence mezinárodní organizace. Svět si byl vědom, že po prožitých dvou světových válkách za poměrně krátkou dobu je zapotřebí vytvořit organizace, která bude mít jasnou vizi, mezi které patří myšlenka, že k dosažení trvalého míru nestačí jen politické či hospodářské dohody mezi státy, ale je třeba sblížovat lidi a posilovat jejich vztahy i na základě jiných způsobů, než jsou jen dohody nebo formální smlouvy. A to prostřednictvím vzájemného porozumění a dialogu mezi kulturami.¹

Po konferencích v Dumbarton Oaks a San Franciscu byla 1. až 16. listopadu 1945 v Londýně svolána Konference OSN o zřízení vzdělávací a kulturní organizace, na níž bylo zastoupeno 44 vlád. Velkou roli na rozvinutí myšlenky UNESCO měl Rab Butler, tehdejší

¹ MINGST, Karen. UNESCO international Organization [online]. Britannica.com. 10.7.2024 [cit.15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/UNESCO>.

ministr školství ve Spojeném království. Na oné konferenci byla představena Ústava UNESCO, kterou podepsalo 37 zemí a vstoupila v platnost 4. listopadu 1946, neboť k její platnosti bylo zapotřebí ratifikací 20 zemí: Austrálie, Brazílie, Čína, Československo, Dánsko, Dominikánská republika, Egypt, Francie, Indie, Jižní Afrika, Kanada, Libanon, Mexiko, Norsko, Nový Zéland, Řecko, Saúdská Arábie, Spojené království, Turecko a USA. Sama organizace definovala svoje poslání jako: *"přispívat k míru a bezpečnosti podporou spolupráce mezi národy prostřednictvím vzdělání, vědy a kultury s cílem podporovat všeobecnou úctu ke spravedlnosti, právnímu státu a lidským právům a základním svobodám, které jsou Chartou Organizace spojených národů potvrzeny pro národy světa bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství."*

První konference nově založené organizace UNESCO se konala 19. listopadu do 10. prosince 1946 a prvním generálním ředitelem byl ustanoven Julian Huxley. Co se Ústavy týče, tak ta byla roku 1954 změněna na konferenci v tom směru, že členové výkonné rady budou zástupci vlád státu a nebudou to soukromé osoby, jak tomu bylo dosud.

V průběhu let v rámci organizace UNESCO vzniklo spoustu programů, jejímž cílem bylo dosažení oné myšlenky. Mezi první program, potažmo úmluvu řadíme Úmluvu o autorských právech z roku 1952. Cílem této Úmluvy bylo zajistit ochranu autorskému právu na mezinárodní úrovni, tak aby plynule navazovala na mezinárodní systémy. V roce 1971 došlo k její revizi a obsahově se zakotvila na 21 člancích a k tomu připojených protokolech a dodatcích. V roce 1954 byla sjednána Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a její dva protokoly. Po této úmluvě následoval program Člověk a biosféra (Man and Biosphere - MAB) z roku 1971. Zkratka MAB je promítnutím koncepce integrované ochrany životního prostředí, jejímž hlavním cílem je skloubení zájmů přírody a lidské činnosti. V rámci tohoto programu vznikla celá řada biosférických rezervací, kterou tvoří ekosystémy mořské, pevninské a taktéž smíšené. Následovala Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972² a taktéž Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví z roku 2003. Nelze ale opomenout Úmluvu o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů z roku 2005.³

² *A chronology of UNESCO, 1945-1987: facts and events in UNESCO's history with references to documentary sources in the UNESCO Archives and supplementary information in the annexes 1-21* [online]. Paříž, 1987. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000079049>

³ *Mnohostranné úmluvy UNESCO* [online]. Mzv.gov.cz. 20.1.2020 [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/strucne_o_unesco/mnohostranne_umluvy.html.

V neposlední řadě je třeba zmínit a neopomenout v historických souvislostech, že UNESCO napomohlo vzniku globálním vědeckým centřům jako je CERN v roce 1952, SESAME v roce 2017 a taktéž vyvinulo globální systém včasného varování před tsunami. Taktéž UNESCO spojilo odborníky a vědce, aby sepsali vůbec první obecné dějiny Afriky a všech pěti kontinentů. V neposlední řadě uskutečnilo v průběhu let kampaně na podporu gramotnosti v Asii i Africe a stanovilo univerzální zásady vědecké etiky a ochránilo to, co lidstvo vlastními silami vybudovalo, aby došlo k zachování pro budoucí generace.⁴

1.2 Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu

Tato Úmluva byla přijata na mezinárodní konferenci svolané Organizací Spojených národů pro výchovu, vědu a osvětu, konané v Haagu od 21. dubna do 14. května 1954. Úmluva podle svého článku 33, odstavce 1 a Protokol podle svého odstavce 10, písmene a) nabyly účinnosti tři měsíce po uložení pěti ratifikačních listin, tj. dne 7. srpna 1956. Pro tehdejší Československou republiku nabyla účinnosti 6. března 1958.⁵

Úmluva se skládá z Úmluvy jako takové, která má 40 článků, Prováděcího řádu sestávající z 21 článků a Protokolu k Úmluvě vnitřně členěného na 15 odstavců.

Pro účely Úmluvy jsou kulturní statky vymezené jako statky movité i nemovité, které mají velikou důležitost pro kulturní dědictví národů, jako památky architektonické, umělecké nebo historické, a to náboženské i světské; archeologická naleziště, stavební celky, které samy o sobě jsou historicky nebo umělecky zajímavé; umělecká díla, rukopisy, knihy nebo jiné předměty významu uměleckého, historického nebo archeologického; jakož i vědecké sbírky a důležité sbírky knih, archiválií nebo reprodukcí statků výše uvedených; budovy, jichž hlavním a skutečným určením jest uchování a vystavování movitých kulturních statků jako musea, velké knihovny, archivy, jakož i kryty určené za ozbrojeného konfliktu pro úschovu movitých kulturních; střediska zahrnující značný počet kulturních statků, jež jsou vymezeny výše, řečená "střediska kulturních památek".⁶

Smyslem této Úmluvy je ochrana kulturních statků v době ozbrojeného konfliktu či okupace, ovšem aby tato ochrana byla účinná je zapotřebí, aby byla organizována již v době míru jak vnitrostátními, tak mezinárodními opatřeními, kdy smluvní státy se zavazují, že v době míru budou připravovat zabezpečení kulturních statků na vlastním území proti potencionálnímu ozbrojenému konfliktu. A zároveň se zavazují, že i ony samy budou šetřit cizí kulturní statky

⁴ *History of UNESCO* [online]. Unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/history>

⁵ UNESCO. *Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, Haag*, 6. března 1958.

⁶ Tamtéž, čl. 1

na území ostatních smluvních stran. Pro účely ochrany musí být oné kulturní statky, které požívají ochrany označené poznávacím znakem, který usnadní jejich identifikaci. Jedná se o štít dole zahrocený, úhlopříčně rozdělený na čtyři pole barvy královské modře a barvy bílé.⁷ Úmluva upravuje i možnou přepravu kulturních statků, ať už uvnitř území či do jiného smluvního státu za účelem ochrany před zničením nebo poškozením.

Prováděcí řád upravuje procesní stránku Úmluvy, kdy se zaobírá organizací kontroly, jmenováním generálního komisaře, působnosti delegátů, kteří zjišťují porušení Úmluvy, inspektory, znalci, žádostí o zápis, výmazem, přepravou do ciziny, identifikací osob a dalším. Generální komisař pro kulturní statky se vybírá z mezinárodního seznamu osobností společnou dohodou. Tento mezinárodní seznam byl vypracován generálním ředitelem Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a osvětu.⁸

1.3 Úmluva o ochranně světového kulturního a přírodního dědictví

Jedna z nejstěžejnějších úmluv byla schválena v Paříži 16. listopadu roku 1972. Ke schválení došlo na generální konferenci Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu. V platnost vstoupila dne 17. prosince 1975. Úmluva je vnitřně diferenciována do 38 článků a několika částí, mezi které patří: definice kulturního a přírodního dědictví, národní ochrana a mezinárodní ochrana kulturního a přírodního dědictví, Mezivládní výbor pro ochranu světového kulturního a přírodního dědictví, Fond na ochranu světového kulturního a přírodního dědictví, vzdělávací program, zprávy a závěrečná ustanovení. Pro Českou republiku se stala závaznou 15.2. 1991.⁹

Cílem Úmluvy, jež je unikátní mezinárodní právně závazný dokument, je chránit kulturní a přírodní dědictví, což znamená dbát na ochranu míst, které mají kulturní nebo přírodní význam a tento význam přesahuje vnitrostátní hranice státu natolik, že je zapotřebí jim poskytnout ochranu mezinárodní úrovně. Kromě ochrany takovýchto míst je taktéž důležité napomáhat identifikaci těchto míst, obnovovat je a prezentovat veřejnosti.¹⁰

Úmluva chápe přírodní jevy jako *jevy tvořené fyzickými a biologickými útvary nebo skupinami takovýchto útvarů, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z estetického či vědeckého hlediska; geologické a fyziografické útvary a přesně vymezené oblasti, které tvoří místo*

⁷ Tamtéž, čl. 2–16.

⁸ UNESCO. *Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu*, Haag, 6. března 1958. Prováděcí řád. Čl. 1–6.

⁹ UNESCO. *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*, Paříž, 21. listopadu 1972.

¹⁰ KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví* [online]. npu.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/o-pamatkove-peci/legislativa/mezinarodni-dokumenty/svetove-dedictvi>.

*přirozeného výskytu ohrožených druhů zvířat a rostlin výjimečné světové hodnoty z hlediska vědy či péče o zachování přírody; přírodní lokality, či přesně vymezené přírodní oblasti světové hodnoty z hlediska vědy, péče o zachování.*¹¹

Kulturní jevy jsou definovány takto: *architektonická díla, díla monumentálního sochařství a malířství, prvky či struktury archeologické povahy, nápisy, jeskynní obydlí a kombinace prvků, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy; skupiny budov: skupiny oddělených či spojených budov, které mají z důvodu své architektury, stejnorodosti či umístění v krajině výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy lokality: výtvořiny člověka či kombinovaná díla přírody a člověka a oblasti zahrnující místa archeologických nálezů mající výjimečnou světovou hodnotu z dějinného, estetického, etnologického či antropologického hlediska.*¹²

Úmluva ve svém článku 15 zřizuje Fond na ochranu světového kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty, taktéž nazývaný jako „Fond světového dědictví“. Zdroje z tohoto fondu budou tvořit povinné a dobrovolné příspěvky, dary, odkazy, úroky, sbírky a další. Co se účelu týče, tak o směřování peněz z tohoto fondu na programy, pomoc či projekty bude rozhodovat Výbor.¹³

A v neposlední řadě stanovuje podmínky, předpoklady a postupy pro poskytnutí mezinárodní pomoci ve věcech kulturního a přírodního dědictví.

Současně s přijetím Úmluvy byl ustanoven v rámci OSN Mezinárodní výbor pro ochranu kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty, zkráceně taktéž Výbor pro světové dědictví. Koncept světového dědictví patří všem lidem z celého světa bez ohledu na rasu, etniku nebo vyznání, a proto se o jejich stav může UNESCO legitimně zajímat.¹⁴

1.3.1 Mezivládní výbor pro ochranu světového kulturního a přírodního dědictví

Taktéž nazývaný jako „Výbor pro světové dědictví“. Členové tohoto Výboru vyberou jako své představitele osoby, které jsou kvalifikované v oblasti kulturního nebo přírodního dědictví. Funkční období členů nevzniká a nezaniká všem najednou, neboť jsou členové rozděleni na třetiny. Pokud se daný stát stane smluvní stranou výše zmíněné Úmluvy, tak musí tomuto výboru předložit soupis vlastnictví tvořícího součást kulturního a přírodního dědictví, kterým disponuje na svém geografickém území a zároveň uvedené dědictví musí odpovídat zvláštním

¹¹ UNESCO. *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*, Paříž, 21. listopadu 1972. Čl.2.

¹² UNESCO. *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*, Paříž, 21. listopadu 1972. Čl.3.

¹³ Tamtéž, čl. 15.

¹⁴ Tamtéž, čl. 19–22.

požadavkům na zahrnutí do Seznamu světové dědictví stanovené Úmluvou. Z čehož vyplývá, že žádný smluvní stát nepodává vyčerpávající soupis všeho kulturního a přírodního dědictví, ale pouze takového, které je z pohledu Úmluvy relevantní. Na základě tohoto soupisu Výbor založí, bude vést, aktualizovat, doplňovat, provádět změny v seznamu, který, jak už bylo výše nastíněno dostal název Seznam světového dědictví. Jsou do něj zapisovány útvary, lokality nebo tradice s výjimečnou nadnárodní hodnotou (oustanding universal value). Aby dané vlastnictví bylo zahrnuto do Seznamu je zapotřebí, aby s tím dotyčný stát souhlasil. Jsou do něj zapisovány útvary, lokality nebo tradice A contrario Výbor rozhoduje taktéž o výmazu ze Seznamu.

Mezi jeho další pravomoci bychom mohli řadit ukládání opatření smluvním státům nebo rozhodování o žádostech týkající se mezinárodní pomoci v oblasti kulturního a přírodního dědictví. Pomoc Výboru poskytuje Sekretariát jmenovaný Generálním ředitelem UNESCO. Ústředí Výboru sídlí v Paříži.¹⁵

1.4 Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví

Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví byla přijata na 32. zasedání Generální konference UNESCO dne 17. října 2003, která se konala v Paříži. Vzhledem k potřebě ratifikace alespoň 30 smluvními státy ovšem vstoupila v platnost až 20. dubna 2006. Nicméně účinná nebo operabilní se stala až v červnu roku 2008, kdy byla konsensuálně přijata prováděcí pravidla, a to Valným shromážděním. Česká republika tuto Úmluvu ratifikovala až v roce 2008, kdy byl ratifikační proces zakončen podpisem tehdejšího prezidenta Klause a v platnost vstoupila až o půl roku později, tedy v květnu roku 2009.¹⁶

Úmluva se skládá z 40 článků. Vnitřně je členěna na několik částí, mezi které patří: obecná ustanovení, orgány Úmluvy, zachování nemateriálního kulturního dědictví na národní úrovni, zachování nemateriálního kulturního dědictví na mezinárodní úrovni, mezinárodní spolupráce a pomoc, fond nemateriálního kulturního dědictví, přechodná a závěrečná ustanovení.¹⁷

Sama Úmluva má tedy sloužit k ochraně nemateriálního dědictví a pro tyto účely si pojem „nemateriálního kulturního dědictví“ definuje *jako zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společnosti, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého*

¹⁵ UNESCO. *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*, Paříž, 21. listopadu 1972. Čl. 8–14.

¹⁶ MINISTERSTVO KULTURY. *Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví* [online]. mk.gov.cz. cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://mk.gov.cz/umluva-o-zachovani-nematerialniho-kulturniho-dedictvi-cs-300>

¹⁷ UNESCO. *Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví*, Paříž, 2003.

kulturního dědictví. Toto nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společnostmi a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, dává jim pocit identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti.

Mezi orgány Úmluvy patří Valné shromáždění smluvních států, které se schází každé 2 roky a Mezivládní výbor pro zachování nemateriálního kulturního dědictví, kdy členové Výboru jsou zvoleni smluvními státy na valném shromáždění, jsou to osoby, které si členské státy vybraly jako osoby kvalifikované v různých oblastech kulturního dědictví a jejich funkční období činí 4 roky, ovšem každé dva roky Valné shromáždění obmění polovinu členských států Výboru. Mezi orgány bychom řadili i Sekretariát UNESCO, který vypomáhá Výboru ve smyslu přípravy dokumentace a návrhu programů schůzí Výboru a Valného shromáždění.

Mezi hlavní funkce Výboru patří podpora záměrů Úmluvy, hledání prostředků pro navýšení svých zdrojů, připravování a valnému shromáždění předkládání ke schválení prováděcí směrnice sloužící k realizaci Úmluvy a taktéž posuzování žádosti předložené smluvními státy.

Úmluva smluvní státy zavazuje k přijímání nezbytných opatření pro zajištění zachování nemateriálního kulturního dědictví vyskytujícího se na jejich území, podpoře vědeckých, technických i uměleckých studií, přijímání vhodných právních, technických, správních a finančních opatření zaměřených na podporu vzniku nebo posílení institucí pro vzdělávání, zajištění přístupu k nemateriálnímu kulturnímu dědictví a zřízení institucí pro dokumentaci nemateriálního kulturního dědictví.

Pro členské státy je taktéž důležitá existence Fondu pro zachování nemateriálního kulturního dědictví, který má povahu svěřeneckého fondu a jeho zdroje tvoří primárně příspěvky smluvních států, dary, dědictví, úroky, výtěžky sbírek a prostředky vyčleněné pro tento účel Generální konferencí UNESCO. O využití těchto zdrojů rozhoduje výbor na základě směrnic vydaných Valným shromážděním.

Smyslem Úmluvy je na prvním místě zachování nemateriálního kulturního dědictví a k tomu se pojící úcta k nemateriálnímu kulturnímu dědictví dotčených společností, skupin a jednotlivců.¹⁸

¹⁸ UNESCO. *Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví*, Paříž, 2003. Čl. 1-18.

1.5 Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů

Tato Úmluva byla přijata na Generální konferenci Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu 20. října 2005 v Paříži. Pro Českou republiku vstoupila v platnost až 12. listopadu 2010. Úmluva je členěna na 35 článků a obsahuje 2 přílohy, kdy jedna se týká smírčího řízení a druhá prohlášení Evropského společenství. Tento dokument je mimo jiné specifický tím, že se jedná o vůbec první mezinárodní dokument, který zahrnuje principy a koncepty týkající se kulturní rozmanitosti.

Kulturní rozmanitost Úmluva chápe jako mnohočetnost forem, jejichž prostřednictvím se kultury skupin a společností mohou vyjadřovat. Tyto projevy jsou dále šířeny ve skupinách a společnostech i mezi nimi. Kulturní rozmanitost se neprojevuje pouze v rozličných způsobech, které vyjadřují a obohacují kulturní dědictví lidstva a šíří jej svou různorodostí kulturních projevů, nýbrž i různými způsoby umělecké tvorby, produkce, šíření, distribuce a zábavy bez ohledu na použité prostředky a technologie. Předpokladem k ochraně této rozmanitosti jako takové je uznání důležitosti všech kultur, včetně kultur náležející menšinám a kultur domorodých národů.

Cílem Úmluvy je chránit a podporovat kulturní rozmanitost, vytvářet podmínky, které kulturám umožní, aby se svobodně rozvíjely, stimulovat interkulturalitu, potvrzovat důležitost spojení kultury a rozvoje pro všechny země a posílení mezinárodní spolupráce v oblasti kulturní rozmanitosti. Úmluva zdůrazňuje, že kulturní rozmanitost lze chránit a podporovat pouze pokud jsou zaručena lidská práva a základní svobody a nikdy se nelze odvolávat na ustanovení této úmluvy za předpokladu, že by byly porušovány tyto práva a svobody.

Úmluva zřizuje Mezinárodní fond pro kulturní rozmanitost, který je zřizován jako fond depozitní. Příspěvky tohoto fondu tvoří dobrovolné příspěvky smluvních stran, dary, odkazy, úroky, sbírky a výnosy z akcí pořádaných ve prospěch fondu.

Mezi orgány patří Konference stran a Mezivládní výbor. Konference stran je orgánem vrcholným, který se schází každé dva roky a jeho hlavním úkolem je volit členy Mezivládního výboru, schvalovat provozní pokyny a přijímat veškerá další opatření. Naproti tomu Mezivládní výbor se schází jednou ročně a jeho hlavním úkolem je podporovat cíle úmluvy, podávat Konferenci stran zprávy, vydávat vhodná opatření a taktéž na žádost Konference stran připravovat provozní pokyny týkající se provádění a uplatňování Úmluvy. Těmto orgánům je nápomocen sekretariát UNESCO.

První příloha zaobírající se smírčím řízením nám sděluje, že smírčí komise se zřizuje na návrh stran sporu. Obvykle má 5 členů, pokud by si strany nedohodly něco jiného. Komise rozhoduje spory mezi smluvními stranami Úmluvy.¹⁹

¹⁹ UNESCO. *Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů*, Paříž, 2005.

2. ORGÁNY UNESCO

Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu a mimo jiné jedna ze 14 mezistátních odborných agentur OSN sdružující 194 členských zemí a 12 přidružených členů má tři hlavní orgány, kterými jsou: Generální konference UNESCO, Výkonná rada UNESCO a Sekretariát.²⁰

2.1 Generální konference UNESCO

Generální konference jakožto hlavní a nejvyšší orgán UNESCO se skládá ze zástupců všech členských států, kdy vláda každého členského státu jmenuje nejvýše pět delegátů. Tento orgán se schází pravidelně každé dva roky zpravidla na konci října, kdy místo setkání se mění a účastní se této schůze členské státy, státy přidružené, nevládní a mezivládní organizace. Co se hlasování týče, tak každé zemi náleží jeden hlas, bez ohledu na to, jakou má daná země rozlohu či kolik má obyvatel. Výjimku představuje situace, kdy členský stát nemá na Generální konferenci žádný hlas, a to z důvodu, že celková částka příspěvku, kterou má stát zaplatit, přesahuje celkovou částku příspěvků, které má zaplatit za běžný rok a bezprostředně předcházející kalendářní rok.²¹

Hlavním úkolem Generální konference je stanovovat programy a koncepce budoucího vývoje UNESCO a taktéž stanovovat rozpočet této organizace. Generální konference při přijímání návrhů předkládaných členskými státy rozlišuje mezi doporučeními a mezinárodními úmluvami předkládanými ke schválení. V prvním případě postačí většina hlasů, v druhém případě se vyžaduje dvoutřetinová většina. Každý členský stát předloží doporučení nebo úmluvy svým příslušným orgánům ve lhůtě jednoho roku od skončení zasedání Generální konference, na kterém byly přijaty. Vedle plenárního zasedání, kdy delegáty obvykle tvoří ministři životního prostředí, kultury, školství nebo zahraničních věcí pracuje dalších šest odborných programových komisí a 4 výbory. Mimo jiné také volí členy výkonné rady a každé 4 roky jmenuje Generálního ředitele na doporučení výkonné rady.²²

²⁰UNESCO [online]. aktualne.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/kultura/unesco/r-i:wiki:2973/>.

²¹ *The General Conference determines the policies and the main lines of work of the Organization* [online]. unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/general-conference>.

²²UNESCO. *Constitution of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. Londýn, 1945. Čl. 4.

2.2 Výkonná rada UNESCO

Výkonnou radu volí Generální konference a tvoří ji 58 členských států, kdy jedním z nich je až do roku 2027 Česká republika. Předseda Generální konference je členem Výkonné rady, aniž by byl zvolen, a to se svým poradním hlasem. Zároveň zde platí podobný princip jako u Generální konference týkající se dlužné částky na příspěvcích, tady ovšem tento členský stát neztrácí hlasovací právo, ale rovnou možností byl členem Výkonné rady. Členové mohou být zvoleni opakovaně.

Mezi její hlavní úkoly patří příprava programu Generální konference, přezkoumávání programu práce Organizace a odpovídající rozpočtové odhady, které jí předkládá generální ředitel a které ona sama předkládá Generální konferenci.

V období mezi zasedáními Generální konference může vykonávat funkce poradce OSN v momentě, kdy ji tato organizace požádá o radu v rámci problému v zásadě řešeného Konferencí.

Výkonná rada se schází na žádném zasedání nejméně čtyřikrát během dvouletého období. Co se mimořádného zasedání týče, tak to je možné, pokud jej svolá předseda nebo alespoň 6 členů Výkonné rady. Na Výkonnou radu lze přenést určitou část pravomocí svěřenou Ústavou Konferencí.²³

2.3 Sekretariát

Sekretariát je orgánem UNESCA skládající se z Generálního ředitele a zaměstnanců. Jedná se o výkonnou a servisní složku, která sídlí v Paříži a v řadě regionálních a sub regionálních úřadovnách po celém světě. Tvoří jej přes 2000 zaměstnanců ze 170 zemí. Generální ředitelkou je k roku 2024 francouzská politička Audrey Azoulaya, která byla na 41. Generální konferenci, konající se v roce 2021, zvolena už na své druhé funkční období. Generální ředitel odpovídá za provádění stanovených programů onou Generální konferencí. Je povinný k vypracování zprávy o činnosti UNESCO, účastnit se všech zasedání Generální konference, výkonné rady a výborů Organizace, ovšem bez hlasovacího práva. Mimo to předkládá správní radě návrh pracovního programu Organizace s příslušným rozpočtovým odhadem, jmenuje zaměstnance Sekretariátu v souladu se služebním řádem, který je schvalován Generální konferencí. Úkoly Generálního ředitele a jeho zaměstnanců mají výhradně mezinárodní charakter. Když plní své povinnosti, tak nepřijímají pokyny od žádné vlády či

²³ Tamtéž, čl. 5.

jiného orgánu Organizace. Každý přistoupivší stát se zavazuje, že bude respektovat charakter povinností Generálního ředitele a jeho zaměstnanců a nebude se snažit je nijak ovlivňovat.²⁴

²⁴ Tamtéž, čl. 6.

3. UNESCO V SOUVISLOSTECH S ČESKOU REPUBLIKOU

Počátky participace České republiky v organizaci UNESCO datujeme ke dni 22. února 1993, byť Ústava UNESCO vstoupila v platnost o více než 50 let dříve, ovšem kvůli komunistické nadvládě vykonávané na našem území nebyla možná účast tehdejšího Československa v této mezinárodní organizaci. Což měli mimo jiné za následek, že ne o všechny kulturní památky bylo řádně a periodicky pečováno tak, jak je dle UNESCO záhodno.

Česká republika je členem aktivním už od počátku, kdy se stala členem. Je smluvní stranou velké většiny mezinárodních úmluv sjednaných v rámci UNESCO a taktéž působí v celé řadě programů, a to jak na mezinárodní, tak na mezivládní úrovni. Česká republika působí i v řadě mezivládních orgánů úmluv, kterými je smluvní stranou. Pokud bychom chtěli jmenovat, tak se jedná o Výbor na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, Výkonný výbor pro mezinárodní kampaň za vytvoření Muzea Núbie v Asuánu a Národního muzea egyptské civilizace v Káhiře, Mezivládní rada Programu pro řízení společenských přeměn – MOST.

V historických souvislostech je na místě zmínit, že předsedkyní 30. Generální konference byla Češka Jaroslava Moserová, a to v letech 1999-2001. Jak již vylo výše předestřeno, tak mezi orgány UNESCO patří Výkonná rada a Česká republika je nyní už počtvrté jejím členem, a to až do roku 2027. Mezi hlavní témata, kterými se chce v tomto funkčním období zabývat a propagovat jsou etika nových technologií, transformace vzdělávání nebo ochrana kulturního a přírodního dědictví.²⁵

Česká republika se zavázala mimo jiné k naplňování tzv. Agendy 2030 a Cílů udržitelného rozvoje, což je program, který Valné shromáždění OSN přijalo již v roce 2015 a jedná se o cíle, kterých má být dosaženo do roku 2030 v rámci spolupráce mezi smluvními státy. Středobod programu tkví v 17 cílech udržitelného rozvoje a 169 specifických podcílích. Udržitelný rozvoj se soustřeďuje na několik oblastí mezi které patří: Lidé, konkrétně vymýcení chudoby a hladu ve všech jeho formách; Planeta, ve smyslu ochrany před vyčerpáním přírodních zdrojů, ochrany před poškozením a podnikání kroků v rámci klimatických změn, které jsou primárně způsobené lidskou činností; Prosperita, kdy se jedná o prosperitu života ať už na úrovni sociální, technologické, tak kulturní, které je v symbióze s přírodou; Mír, s ohledem na zajištění spravedlivé, nerasistické, inkluzivní společnosti, která nepoužívá jako prostředek komunikace nebo nástroj k řešení sporů strach a násilí; Partnerství, které je zaměřené především na potřeby

²⁵Česká republika a UNESCO. [online]. mzv.gov.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://mzv.gov.cz/unesco.paris>.

nejchudších a nejvíce ohrožených skupin obyvatel. S těmito cíli je na místě zmínit i heslo, které se vine celým programem, kterým je „Leave no one behind“, což ve volném překladu znamená: „Neopomenout nikoho“. Česká republika se k plnění tohoto programu zavázala v roce 2017 způsobem kdy vytvořila tzv. Strategický rámec Česká republika 2030. V roce 2018 došlo k implementaci Agendy 2030. Pro Českou republiku jsou hlavními tématy tohoto programu: vyrovnaný regionální rozvoj, zmírnění genderové nerovnosti, zlepšení kvality ovzduší, podpora malých a středních firem působících na území ČR, rozvoj obnovitelných zdrojů a mnoho dalších.²⁶

3.1 Česká komise pro UNESCO

Česká komise pro UNESCO byla zřízena jako reakce na participaci České republiky v rámci organizace UNESCO 1. června 1994, a to usnesením vlády jako meziresortní a poradní orgán vlády ve věcech spadajících do působnosti UNESCO. Hlavním úkolem a důvodem, proč byla zřízena, je zprostředkování styku mezi organizacemi a institucemi působícími v České republice a UNESCO jako takovým, hlavně jeho orgánem, Sekretariátem. Studuje dokumenty UNESCO, rozšiřuje a rozvíjí myšlenky organizace. Dohlíží na některé neziskové projekty, které přímo nebo nepřímo souvisí s UNESCO, například naplňováním ustanovení, které obsahují Úmluvy, ale taky doporučení nebo rezoluce. V praxi se může jednat o záštitu filmových, divadelních festivalů, mezinárodních, vnitrostátních konferencí, knižních veletrhů, benefičních koncertů a výstav. Já vázána svým Jednacím řádem.²⁷

Členy České komise pro UNESCO jsou zástupci některých ministerstev, ale také významných vědeckých, pedagogických, kulturních institucí nebo organizací. Členové jsou dosazeni do funkce na základě jmenovacího, nikoliv volebního principu, a to na čtyřleté funkční období. K roku 2024 je předsedou bývalý ministr školství prof. PhDr. Stanislav Štech, CSc., kterému vláda francouzské republiky udělila v roce 2011 hodnost Důstojníka Řádu

²⁶ Strategický rámec Česká republika 2030 [online]. Praha: Polygrafie Úřadu vlády České republiky v Praze, 2017. Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/agenda_2030/\\$FILE/OUR_Strategicky_ramec_20181015.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/agenda_2030/$FILE/OUR_Strategicky_ramec_20181015.pdf)

²⁷ Česká komise pro UNESCO [online]. mzv.gov.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/ceska_komise_pro_unesco/index.html.

akademických palem za zásluhy o výchovu a vzdělávání. Do funkce byl jmenován 1. února 2017.²⁸

V rámci komise existují 3 odborné sekce, kterými jsou: sekce pro kulturu a komunikaci; pro vzdělávání, vědu a informatiku; pro životní prostředí.²⁹ Sekce tvoří členové České komise pro UNESCO, a to konkrétně ti, kteří sami projeví zájem o působení v jednotlivé sekci. Členové ale mohou být další odborníci, kteří nijak funkcionálně nepůsobí. Členství je čestné. Sekce se podle svého zaměření podílejí na realizaci programů a cílů UNESCO. Je možné vytvořit i příležitostné pracovní skupiny, které se budou scházet podle momentální situace, kdy je potřeba vzhledem k jinému oboru, než na které jsou odborné sekce zaměřeny. Jako příklad je možno uvést pracovní skupinu k programu UNESCO "Paměť světa".³⁰

Naše země působí také v Mezivládní oceánografické komisi, zkráceně IOC, kdy IOC jako takové funguje již od roku 1960. Členem této komise se Česká republika stala 20. června 2005. 20. února 2006 byl tehdejším ministrem životního prostředí jmenován Český národní výbor pro spolupráci s IOS UNESCO, který souží jako jeho poradní orgán. Důvodem existence Mezivládní oceánografické komise je primárně podpora mezinárodní spolupráce, využití získaných poznatků na zlepšení udržitelného rozvoje, rozvoj mezinárodního i národního výzkumu, plnění úkolů, které vyplývají z Úmluvy o mořském právu a podpora doporučení a standardů.³¹

3.1.1 Výkonný výbor České komise pro UNESCO

Je orgánem České komise pro UNESCO scházející se čtyřikrát do roku. Výkonný výbor se skládá z předsedy, dvou místopředsedů a dalších členů České komise pro UNESCO, kteří reprezentují jednotlivá ministerstva, předsedů oněch 3 odborných sekcí a tajemníka.

²⁸Předseda české komise pro UNESCO. [online]. mzv.gov.cz. 2.2.2019. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/ceska_komise_pro_unesco/predseda_ceske_komise_pro_unesco.html.

²⁹Česká komise pro UNESCO [online]. mzv.gov.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/ceska_komise_pro_unesco/index.html.

³⁰Odborné sekce České komise pro UNESCO [online]. mzv.gov.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/ceska_komise_pro_unesco/zapisy_z_odbornych_sekci_2016/index.html.

³¹Programy UNESCO [online]. mzp.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/programy_unesco.

3.1.2 Sekretariát České komise pro UNESCO

Hlavním úkolem tohoto orgánu působícího v rámci České komise pro UNESCO je komunikace a spolupráce se Sekretariátem UNESCO sídlícím v Paříži. Co se vnitrostátního účelu týče, tak ten bychom mohli najít v plnění rozhodnutí přijatých Českou komisí a Výkonným výborem pro UNESCO. Tento orgán již od roku 1996 plní svou funkci v rámci Ministerstva zahraničních věcí, konkrétně na odboru OSN a globálních otázek. K roku 2024 je vedoucím tajemníkem Sekretariátu PhDr. František Med.³²

3.2 Sdružení České dědictví UNESCO

Jedná se o dobrovolný svazek obcí a měst České, které na svém území disponují památkou zapsanou na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví. Smyslem tohoto sdružení je hájení zájmů těchto měst nebo obcí. Kromě hájení zájmů se toto sdružení zaměřuje ni na propagaci, vzdělávání a osvětu v oblasti kulturních a přírodních památek. Zakladatelská listina byla podepsána 29. června 2001 v Telči. Mezi členy patří: Brno, Český Krumlov, Holašovice, Jizerskohorské bučiny, Kladruby nad Labem, Kroměříž, Krušnohoří, Kutná Hora, Lednicko-Valtický areál, Litomyšl, Olomouc, Praha, Telč, Třebíč, Západočeský lázeňský trojúhelník, Žatec a Žďár nad Sázavou.³³

3.3 Památky UNESCO v České republice

Česká republika na svém území disponuje 17 hmotnými památkami a 9 nehmotnými zapsanými na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví. Památky ať už hmotné statky či nehmotné zvyky či tradice nebyly zapisovány zároveň, ale jedná se postupné zařazování jednotlivého dědictví na Seznam světového a kulturního dědictví. Mezi hmotné památky patří: Historické centrum Prahy, Historické centrum Českého Krumlova, Historické centrum Telče, Poutní kostel svatého Jana Nepomuckého na Zelené hoře, Historické centrum Kutné Hory s chrámem s. Barbory a kostelem Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci, Lednicko-valtický areál, Zámek se zahradami v Kroměříži, Vesnická památková rezervace v Holašovicích, Zámek v Litomyšli, Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci, Vila Tugendhat, Třebíčská židovská čtvrť s židovským hřbitovem a bazilika svatého Prokopa se zámek Třebíč, Hornická krajina Krušnohoří, Národní hřebčín Kladruby nad Labem, Lázeňský trojúhelník – Slavná lázeňská

³²KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 17-18.

³³České dědictví UNESCO [online]. telc.eu. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://www.telc.eu/obcan/organizace/kulturni-organizace/ceske_dedictvi_unesco.

města Evropy, Jizerskohorské bučiny, Žatec a krajina žateckého chmele.³⁴ A mezi nehmotné památky, které bývají často opomíjené, ale jsou minimálně stejně tak důležité jako památky hmotné patří: Verbuňk, Masopustní průvody s maskami na Hlinecku, Sokolnictví, Jízda králů, Loutkářství, Modrotisk, Ruční výroba vánočních ozdob z foukaných skleněných perel, Vorařství a Ruční výroba skla.

3.3.1 Historická centra Prahy, Českého Krumlova, Telče a Kutné hory s chrámem sv. Barbory a kostelem Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci

Zápis historického centra Prahy proběhl již v roce 1992 a jedná se o jednotlivé části hlavního města, tedy o Malou Stranu, Hradčany, Staré město a Nové město. Součástí je i Pražský hrad a katedrála svatého Víta. Tato památka je unikátní svou velikostí, kdy historické centrum pojímá rozlohu o 866 hektarech. Tato památka bývá často označována za nejvýznamnější památkovou rezervaci u nás. Od roku 2010 je součástí tohoto pojmu na Seznamu světového dědictví i zámecká park v Průhonicích.

Dědictví Českého Krumlova bylo opět zapsáno v roce 1992. Důvodem zápisu bylo středověké centrum, které je výjimečné protékající Vltavou tvořící meandry v centru města. Za centrum je považován i areál hradu a zámku.

Historické centrum Telče bylo zapsáno roku 1992 a zároveň se jedná o poslední památku zapsanou tohoto roku. Zápisu podléhá královská vodní tvrz, renesanční zámecký komplex s parkem, náměstí s historickými domy v renesančním a barokním stylu.

Dochovaný pozdně gotický chrám a katedrála byly spolu s historickým centrem Kutné Hory zapsány na Seznam světového dědictví roku 1995. Do historického centra jsou zahrnovány: Hrádek, Vlašský dvůr, Kamenný dům, kostel svatého Jakuba, Jezuitská kolej či klášter řádu svaté Voršily.³⁵

³⁴ BUKOVIČOVÁ, Olga, KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví a Česká republika*. 2. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2022. s. 70-71.

³⁵ BUKOVIČOVÁ, Olga, KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví a Česká republika*. 2. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2022. s. 72-125.

3.3.2 Zámky a kostely

Poutní kostel svatého Jana Nepomuckého na Zelené hoře, kulturní památka nacházející v chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Jedná se o stavbu postavenou ve stylu barokní gotiky na základě projektu Jana Blažeje Santiniho-Aichla a svou specifickou architekturou ve tvaru pěticípé hvězdy si své místo na Seznamu světového dědictví do zajista zaslouží.

Dochovaný pozdně gotický chrám a katedrála byly spolu s historickým centrem zapsány na Seznam světového dědictví roku 1995. Do historického centra jsou zahrnovány: Hrádek, Vlašský dvůr, Kamenný dům, kostel svatého Jakuba, Jezuitská kolej či klášter řádu svaté Voršily.³⁶

Dále je to Lednicko-valtický areál, což je krajinný celek nacházející se v oblasti Břeclav o celkové rozloze 283 km². Areál kromě zámeckého areálu zahrnuje také část lužického lesa, který se nachází u řeky Dyje. K zápisu došlo roku 1996.³⁷

Další stavba zapsaná na Seznam světového dědictví je arcibiskupský zámek společně s jeho rozsáhlými zahradami, mezi které patří Květná a Podzámecká zahrada byli zapsáni roku 1998.³⁸

Jako poslední zámek na území České republiky zapsán na Seznam světového dědictví je zámek i s jeho areálem nacházející se v městě Litomyšl v okrese Svitavy.³⁹ K zápisu došlo roku 1999. Jedná se o zámek postavený v renesančním stylu.

Do této kategorie lze řadit i Třebíčská židovskou čtvrť s židovským hřbitovem a bazilika svatého Prokopa se zámkem Třebíč. Sama čtvrť s židovským hřbitovem společně s bazilikou byly zapsány na Seznam již roku 2003, až roku 2018 k nim přibyl i zámek Třebíč, a to proto, že Třebíč reagoval na rozhodnutí Výboru světového dědictví, kterých rozšířil hranici památky i o zámek.⁴⁰

³⁶ BUKOVIČOVÁ, Olga, KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví a Česká republika*. 2. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2022. s. 106-113.

³⁷ Tamtéž, s. 126-137.

³⁸ Tamtéž, s. 146-155.

³⁹ Tamtéž, s. 156-163.

⁴⁰ ŠVANCARA, Petr. *Do seznamu UNESCO se nově zařadil třebíčský zámek* [online]. tyden.cz. 19.12.2018. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/relax/ostatni/do-seznamu-unesco-se-nove-zaradil-trebicky-zamek_507305.html

3.3.3 Přírodní památky

Hornická krajina Krušnohoří, tato památka je specifická tím, že k zápisu došlo ve spolupráci s Německem, neboť oblast Krušnohoří nenáleží pouze České republice, tudíž v roce 2019 bylo potřeba souhlasu jak České republiky, tak Německé spolkové republiky.

Mezi další přírodní památky patří Jizerskohorské bučiny jakožto mírné lesy s porosty buku. K zápisu došlo roku 2021. Jejich zápisem došlo k rozšíření přírodní rezervace, která má své památky v dalších deseti zemích.⁴¹

Nejnovější a zároveň poslední přírodní památkou je Žatec a krajina žateckého chmele. Zatím poslední hmotná památka zapsaná na Seznam světového dědictví, a to roku 2023. Důvodem k zapsání bylo uchovávání tradice pěstování chmele, které v České republice má bohatou historii a území Žatecka je významné pro svou zvláště úrodnou půdu a kvalitní chmel.

3.3.4 Památky historického a kulturního významu

Vesnická památková rezervace v Holašovicích, v selském baroku postavená památková rezervace v Holašovicích zahrnujících 23 usedlostí, 120 budov, pískovnu, studny a Selský dvůr byla zařazena na Seznam roku 1998.⁴²

Patří zde i Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci, památka dosahující výšky 35 metrů postavená jako projev vděčnosti za zažehnání morové epidemie probíhající na našem území v 18. století byla na Seznam zařazena v roce 2000.⁴³

Nesmíme opomenout ani Vilu Tugendhat postavenou ve 30. letech 20. století a nacházející se v Brně. Jedná se o třípodlažní budovu, která svým architektonickým vzezřením se své době byla zjevně nadčasová, a i dnes je považována za jednu z nejznámějších vil v Evropě. Zařazená na Seznam byla vila roku 2001.

Mezi poslední památky zapsané na Seznam světového dědictví do jistě řadíme národní hřebčín Kladruby nad Labem. Památka byla zapsána roku 2019 z důvodu významné chovné stanice českého plemene starokladrubských koní. Tento chov sahá až do 15. století k rodu Pernštejnům. Hřebčín je postaven v empírovém stylu.⁴⁴

Poslední památkou, kterou Česká republika k polovině roku 2024 oplývá je Lázeňský trojúhelník. Trojúhelník skládající se z Mariánských lázní, Karlových Varů a Františkových

⁴¹ *Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe* [online]. whc.unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/1133>.

⁴² BUKOVIČOVÁ, Olga, KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví a Česká republika*. 2. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2022. s. 138-145.

⁴³ Tamtéž, s. 164-172.

⁴⁴ *Landscape for Breeding and Training of Ceremonial Carriage Horses at Kladruby nad Labem* [online]. whc.unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/1589>.

Lázní je součástí nadnárodního areálu 11 měst v 7 evropských zemích, kde se nacházejí významná místa vznikající od počátků 18. století okolo přírodních pramenů minerálních vod.⁴⁵

3.3.5 Nehmotné památky

Na Seznam světového dědictví bylo zatím zapsáno 9 nehmotných památek, kdy k prvnímu zápisu došlo již roku 2005. První nehmotnou památkou zapsanou byl Verbuňk. Verbuňk je slovácký tanec vykonávaný muži formou improvizace. Tanec není vázán žádnými choreografickými pravidly a jeho součástí bývá předzpěv taneční písničky. Zajímavostí je, že existuje 7 regionálních typů podle toho, kde na Slovácku se tancuje. Poslední zápis proběhl v roce 2023, kdy byla zapsána Ruční výroba skla. Tato činnost má na Českém území silnou historii a Česká republika je ve světě v tomto ohledu vyzdvihována. Památka obsahuje foukání skla, broušení, rytí nebo zlacení. Za zmínku určitě stojí Vorařství zapsané roku 2022 z důvodu velmi specifického řemesla spočívající ve stavbě voru, jeho ovládání nebo navigaci. Mimo to je součástí také zpěv vorařských písní a specifická vorařská mluva jakožto určitý druh slangu.

46

⁴⁵ KUČA, Karel, KUČOVÁ, Věra, ZEMAN, Lubomír. *Západočeský lázeňský trojúhelník. Západočeské lázně vybrané k nominaci na zápis do Seznamu světového dědictví UNESCO*. 1. vyd. Karlovy Vary: národní památkový ústav, 2008. s. 28-35.

⁴⁶ *UNESCO památky nehmotné* [online]. unesco.czech.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky-nehmotne/#page_start.

4. ZÁPIS PAMÁTEK NA SEZNAM SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ

Seznam světového dědictví (*World heritage list*) je dokument čítající nespočet památek z celého světa. Vznikl na základě Úmluvy o ochraně světového přírodního a kulturního dědictví v roce 1972. Seznam světového dědictví obsahuje jak památky přírodního charakteru jakožto bažiny, masivy, jezera, přírodní parky, geologická naleziště, tak kulturního, pod které řadíme například malby, sochařská díla, instituce, města, osady, vesnice, či smíšeného a stejně tak památky nehmotné povahy, jako jsou zvyklosti, tradice, řemesla nebo činnosti, tato poslední skupina byla oficiálně uznána platnou až v roce 2001. Společným jmenovatelem pro všechny druhy památek je výjimečná světová hodnota definována v kapitole III. Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví tzv. *oustanding universal value*, tedy hodnota zásadně přesahující vnitrostátní hranice. Památky se mohou rozkládat i na území více států, a pak hovoříme o památkách přeshraniční povahy. Takovýchto památek není ale na Seznamu světového dědictví nespočet, neboť jen samotná příprava zápisu a zápis samotný je poměrně složitou záležitostí trávající podstatně déle, než je tomu u památek jiných a s tím související společná péče, monitoring a příprava společných zpráv o nich. Typicky se jedná o pohoří, lesy, krasová či jiná území. Světové památky mohou mít taky povahu sériovou, kdy výjimečná světová hodnota je naplněna až v součtu územně nespojitými částmi a tyto části se nacházejí tradičně na území více států, které jsou smluvními stranami Úmluvy o ochraně světového dědictví. Památky nacházející se na Seznamu světového dědictví každoročně přibývají, a to na základě rozhodnutí mezivládního Výboru pro světové dědictví, který se mimo jiné stará i o stav památek zapsaných.⁴⁷ Výbor jako takový svou moc do jisté míry decentralizuje a přikládá velkou odpovědnost orgánům památkové péče a správcům světových památek a památkově chráněných územích. Návrhy k zápisu poté podávají jednotlivé členské země. Členské země vycházejí z vnitrostátního indikativního seznamu. Každá země podávající návrh na zápis musí zápis náležitě odůvodnit, resp. je důležité od argumentovat onu mimořádnou univerzální hodnotu. Argumentaci není radno podceňovat, pro Výbor pro světové dědictví je to často prvotní seznámení s památkou. Argumentace by měla obsahově odpovídat zahrnovat, čím je památka přínosná, nezpochybnitelná a světově zajímavá. A mohli bychom tak shrnout, že se jedná o základ každé nominace, taky důvod zápisu statku na Seznam světového dědictví

⁴⁷Památky s mezinárodním statusem [online]. unesco.czech.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/pamatky-mezinarodni-status>.

a v neposlední řadě obsahuje, co je třeba zachovat v rámci ochrany, péče a správy.⁴⁸ Kritéria mimořádné univerzální hodnoty statku, který ještě není zapsán určuje Výbor pro světové dědictví. Tato kritéria jsou už celou řadu let v podstatných rysech stejná, v průběhu let dochází k upřesňování ve smyslu slovním tak, aby bylo možno do Seznamu světového dědictví zahrnout co největší spektrum památek různého druhu a povahy.⁴⁹ K první polovině roku 2024 čítal Seznam světového dědictví 1 199 položek, z čehož 933 bylo položek kulturních, 227 přírodních a 39 smíšeného typu, a to ve 168 státech světa.

4.1 Kritéria pro zápis na Seznam světového dědictví UNESCO

Jak už bylo výše předestřeno, tak tato kritéria stanovuje Výbor pro světové dědictví. Jejich specifikaci lze najít v Operačních směrnicích k provádění Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního bohatství. Operační směrnice by měly představovat určitý manuál nebo návod pro členské země, které by měly sloužit ke správné formulaci nominace. Vždy když daná členská země chce přistoupit k nominaci nové památky je pro ni relevantní nejaktuálnější směrnice, neboť i směrnice podléhají aktualizaci a kritéria v nich mohou být pozměňována, byť když k tomu dojde, tak se zatím nestalo, že by změna byla zásadní. Kritéria jsou definována v odstavci 77 aktuální Operační směrnici⁵⁰ a jedná se o zobjektivizování hodnot přenesených do písemné formy. Kritérií je celkem deset s tím, že aby památka byla zapsána na Seznam světového dědictví postačí, když splňuje alespoň jedno uvedené kritérium. Konkrétně je v nejaktuálnější Operační normě napsáno, že „Výbor považuje statek za statek s mimořádnou univerzální hodnotou, pokud splňuje alespoň jedno z následujících kritérií“. Pokud bychom chtěli konkrétně jmenovat jednotlivá kritéria, kdy navrhovaný statek musí reprezentovat alespoň jeden z těchto bodů:

- 1) *Představovat mistrovské dílo tvůrčího lidského ducha;*
- 2) *svědčit o výrazném vlivu po dané období nebo v určité kulturní oblasti na vývoj architektury nebo technologie, monumentálních umění, urbanismu nebo tvorbu krajiny;*
- 3) *přinášet jedinečné, nebo alespoň výjimečné svědectví o kulturní tradici nebo živé, či již zaniklé civilizaci;*

⁴⁸ UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN. *Preparing World Heritage Nominations*. 2. vyd. Paříž: World heritage centre, 2011, s. 31.

⁴⁹ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011, s. 11.

⁵⁰ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 77.

- 4) *představovat výjimečný příklad určitého typu stavby nebo architektonického či technologického souboru anebo určité krajiny, který je dokladem jednoho či více významných období lidských dějin;*
- 5) *být výjimečným příkladem tradičního lidského sídla, tradičního využití území nebo moře, které je reprezentativní pro určitou kulturu (nebo kultury) či pro interakci člověka a životního prostředí, zejména pokud se toto prostředí stalo zranitelným pod dopadem nezvratné změny;*
- 6) *být přímo, nebo hmotně spojen s událostmi nebo živými tradicemi, ideami, vírami nebo s uměleckými a literárními díly, které mají mimořádnou univerzální hodnotu (Výbor se domnívá, že toto kritérium má být, pokud možno, užíváno společně s dalšími kritérii);*
- 7) *představovat mimořádné přírodní jevy nebo oblasti s přírodní krásou mající mimořádný estetický význam;*
- 8) *být mimořádně reprezentativními příklady hlavních stádií v dějinách Země, včetně svědectví o vývoji života, geologických procesech probíhajících při vývoji zemských útvarů nebo geomorfologických či fyziografických prvků majících vysoký význam;*
- 9) *být mimořádně reprezentativními příklady ekologických a biologických procesů v průběhu evoluce, a vývoje ekosystémů a společenství suchozemských, sladkovodních, přímořských a mořských rostlin a živočichů;*
- 10) *obsahovat přirozená stanoviště nejreprezentativnější a nejdůležitější pro zachování biologické rozmanitosti in situ, včetně těch, kde přežívají ohrožené druhy mimořádné univerzální hodnoty z hlediska vědy nebo ochrany.* ⁵¹

Ovšem to, že by byly statky navrhovány jen na základě jednoho kritéria je spíše raritní. I z podstaty věci, pokud statek naplňuje více kritérií, je to do jisté míry výraznější ukazatel jeho mimořádné univerzální hodnoty. Po zápisu na Seznamu světového dědictví je pak u každého statku zaznačeno, na základě kterého nebo kterých kritérií byl zapsán, a vše je opatřeno krátkým shrnutím těchto důvodů. ⁵² Je namístě podotknout, že samy Operační směrnice zdůrazňují, že kritéria jsou jen část formulace prohlášení mimořádné univerzální hodnoty statku, kromě kritérií, mimořádnou univerzální hodnoty taky tvoří zhodnocení celistvosti a/nebo autenticity, výtah rozhodnutí Výboru pro světové dědictví, kterým se

⁵¹ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 61.

⁵² Tamtéž, s. 62.

potvrzuje, že statek má mimořádnou univerzální hodnotu a platná opatření pro ochranu a správu.⁵³

4.2 Prohlášení mimořádné univerzální hodnoty

Prohlášení mimořádné univerzální hodnoty podávané členskou zemí má celkem 5 stěžejních částí. Smyslem prohlášení je, aby členská země ve své nominační dokumentaci jednoznačně prokázala a obhájila autentičnost, integritu, jedinečnost a mimořádnou univerzální hodnotu. První část je označována jako tzv. krátké shrnutí (*brief synthesis*), které nám už svým názvem napovídá, že se bude jednat o stručný popis statku týkající se faktů o něm a zdůvodnění, proč zrovna onen statek by měl být součástí Světového kulturního a přírodního dědictví. V krátkém shrnutí je záhodno jmenovat atributy naplňující bud přírodní nebo kulturní památky, popř. obojí, které jsou vyjmenovány v čl. 1 a 2 Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, a to ať už se jedná o atributy fyzického rázu týkající se podoby či nemateriálního charakteru, což může být pocit či jazyk. Krátké shrnutí je klíčové pro první seznámení se s daným statkem, a proto definice atributů dané památky, tedy charakteristika či popis jsou klíčovým vodítkem pro stanovení indikátorů pro účely monitoringu spočívající v péči a stabilitě statku.⁵⁴

Druhá část je tvořena zdůvodněním kritérií (*justification for criteria*). Jak již bylo výše nastíněno, tak ona kritéria jsou taxativně vyjmenována v Operační směrnici k době zápisu statku. Samotná zmínka naplnění kritéria, ale dostačující není. Je potřeba kritérium řádně odůvodnit, a to nejenom v naplnění znaku daného kritéria, ale taktéž zhodnocením atributů, zmíněných v první části, a to jednoduše proto, že atributy bývají často samy znakem kritéria.

Ve třetí části hovoříme o integritě (*statement of integrity*). Pod integritou se skrývá celkové vyznění památky a její charakter. Při posuzování integrity se bere v potaz celistvost, jinými slovy, zda statek obsahuje všechny atributy, které reprezentují mimořádnou světovou hodnotu. Je to taktéž rozloha či kvantita památky, aby nebyla velikostně či početně zanedbatelná natolik, že její význam nebude ani zdaleka dosahovat významu světového. Rozsáhlost je důležitá proto, že nám dává komplexnější představu o dané památce a zdůrazňuje

⁵³ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 155

⁵⁴ UNESCO, ICCROM, IUCN. *Managing Culture World Heritage*. 1. vyd. Paříž: World Heritage Centre, 2013. s. 35.

její hodnotu. Do integrity zahrnujeme i míru působení negativních vnějších vlivů, které jsou často spojeny s péčí o památku a její údržbu, společně s cestovním ruchem a její vytižeností.⁵⁵

Čtvrtá část je označena jako část věnující se autenticitě (statement of authenticity), která se nevztahuje na památky přírodního charakteru, a to jednoduše proto, že se u nich presumuje, že autentické, ze své povahy, jsou. Autenticita se dotýká statků kulturních a smíšených. Hlavním pramenem pro posuzování autenticity je Dokument o autenticitě z Nara z roku 1994, který nám říká, že pokud statek splňuje jedno či více kritérií uvedené §77 Operační směrnice, a zároveň jsou jejich kulturní hodnoty vyjádřeny a popsány dostatečně pravdivě, přesně a věrohodně. Popis spočívá v charakteristice tvaru, materiálu, pojetí, hmotné podstaty, tradic, technologického postupu, lokace, umístění, pocitu, jazyku, péče, systému řízení interních a externích faktorů.⁵⁶

Poslední část tvoří požadavky na ochranu a správu (management). Zdě by měl být pospán systém ochrany a správy, tedy jakým způsobem, v jakém rozsahu a zároveň je na místě zmínka i o dlouhodobých očekávání a predikcích v dané oblasti. Dlouhodobé predikce mají velký význam hlavně u památek přírodní povahy, kde hrozí působením čau, erozí či jiným přírodním neduhem zničení nebo znehodnocení. Má to vliv hlavně na přístup a povahu ochrany, která bude použita.⁵⁷

4.3 Indikativní seznam

Indikativní seznam je seznam předběžné povahy, který obsahuje statky, které jednotlivé členské státy mají v úmyslu nominovat k zápisu na Seznam světového dědictví. Tvorba seznamu jako takového je vymezena v Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví ve III. kapitole, odstavci 1. a článku 11., kde je řečeno, že: *“Každý smluvní stát předloží, pokud to bude možné, Výboru pro světové dědictví soupis vlastnictví tvořícího součást kulturního a přírodního dědictví, který se nachází na jeho území a odpovídá požadavkům na zahrnutí do seznamu uvedeného v odst. 2 tohoto článku. Tento soupis, který nebude považován za vyčerpávající, bude zahrnovat dokumentaci týkající se umístění tohoto vlastnictví a jeho význam.”*⁵⁸ Úmluva nepoužívá slovo indikativní, nicméně je to pojem, který už se v praxi vžil.

⁵⁵ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 31-33.

⁵⁶ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011. s. 14-15.

⁵⁷ Tamtéž, s. 25-26.

⁵⁸ UNESCO. *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*, Paříž, 1972. Čl.11.

Indikativní seznam tedy obsahuje soupis statků členské země a je předkládán Výboru pro světové dědictví prostřednictvím Sekretariátu UNESCO. Konkretizace požadavků na indikativní seznam najdeme v Operačních směrnicích. Výbor pro světové dědictví nikdy nebude posuzovat památku, jakožto kandidáta, pokud by předtím nefigurovala na národním Indikativním seznamu. Národní Indikativní seznam uvádí základní údaje o jednotlivých statcích a není nijak rozsáhlý. Změna ve formě nového statku nebo vyškrtnutí nějakého provádí členské státy na mezinárodně standardizovaném formuláři. A zároveň platí, že nelze navrhnout na Seznam světového dědictví žádný statek, který nefiguruje na národním Indikativním seznamu kratší dobu, než je jeden rok.

Funkce národního Indikativní seznamu je pestrá a plní hned několik významných rolí současně jako je identifikace přírodních a kulturních statků, které by později mohly být zahrnuty na Seznam světového dědictví, spolupráce mezi příslušnými orgány na vnitrostátní úrovni, jako jsou relevantní orgány státní správy, samosprávy, vlastníci statků, místní komunity nebo národní odborné organizace a orgány UNESCO. Tím, že určitá památky nebo památky byly zařazeny na národní indikativní seznam, tak to pro stát často znamená větší ochranu a péči statků z důvodu udržení dobrého stavu a následného potencionálního zařazení. Památka zapsaná na národní Indikativní seznam má i větší pravděpodobnost obdržení finanční podpory, ať už od státu nebo Evropské Unie. Národní Indikativní je povinným zdrojem po vyhotovení srovnávací analýzy, které je součástí nominační dokumentace, kterou členský stát předkládá. Lze jeho funkci shrnout tak, že se jedná jako o plánovací nástroj členského státu, tak i UNESCO, konkrétně výboru pro světové dědictví, která nominace posuzuje.

Indikativní seznamy členských států jsou zveřejňovány na webových stránkách UNESCO, a to proto, aby členské státy vzájemně měly přehled o potencionálních nominacích a v případě přeshraničních památek, aby došlo k lepší spolupráci.⁵⁹

Česká republika má k první polovině roku 2024 na svém Indikativním seznamu 13 statků, mezi které patří: Karlštejn, Lázeňství – Luhačovice, Ostrava a její průmyslový komplex, pražská stará čistírna odpadních vod, Mullerova vila v Praze, Slavonice, Terezín, Třeboňsko, Betlém, Český ráj, hradiště v Míkulčicích, horský hotel a televizní vysílač Ještěd a Ruční papírna ve Velkých Losinách.⁶⁰

⁵⁹ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011. s. 17.

⁶⁰ *Czechia, description* [online]. whc.unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/cz>.

4.3.1 Zařazení statku na národní Indikativní seznam České republiky

Zařazení památky na národní Indikativní seznam je poměrně závažné rozhodnutí, se kterým se později pojí složitý a dlouhý proces, kterým je předložení návrhu na zápis na Seznam světového dědictví. Jediným předkladatelem kulturních statků na zápis na Seznam světového dědictví je podle § 25 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky Ministerstvo kultury (dále jen „MK ČR“) a jím zřizovanou odbornou organizací pro památkovou péči a zařazení přírodní památky pak rozhoduje Ministerstvo životního prostředí (dále jen „MŽP ČR“). Pokud se jedná o statek smíšené povahy, tak je zapotřebí, aby obě ministerstva spolupracovaly.⁶¹ Hlavním pramenem pro zařazení kulturního statku na národní Indikativní seznam je dokument s názvem: „Podněty k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO – tvorba národního indikativního seznamu“. Což se ovšem týká pouze kulturních statků a ministerstva kultury, ministerstvo životního prostředí žádný dokument prozatím nevydala, a tak je zařazení přírodního statku bez jakékoli úpravy.⁶² Nelze ale chápat předložení návrhu na zápis na Seznam světového dědictví jako individualistickou činnost MK ČR nebo jím zřizovanou organizací, ale je důležitá i participace a spolupráce dalších subjektů včetně toho, kdo byl předkladatelem podnětu na zápis statku na národní indikativní seznam.

I samotné zařazení na národní Indikativní seznam má svou formální stránku, která musí být dodržena, aby toto zařazení mohlo být nejprve posouzeno na národní úrovni, než to postoupí na úroveň mezinárodní. Česká republika ctí princip Globální strategie, tedy vyváženost, reprezentativnost a věrohodnost Seznamu světového dědictví, a proto i u samotného zařazení je velmi obezřetná a rozvážná nad podáním eventuálního podnětu k zápisu na Seznam.

Aby byl statek zařazen na národní Indikativní seznam, aby alespoň potenciálně splňoval obecné podmínky pro zápis na Seznam světového dědictví, což je logická úvaha, protože kdyby obecné podmínky nespĺňoval, tak se z indikativního seznamu nikam dále už neposune a zápis by byl zbytečný. Pokud by podnět k zápisu na národní Indikativní seznam byl posouzen jako dostačující, nicméně by obecné podmínky pro zápis nespĺňoval, tak pak by celý nominační proces, který s sebou nese finanční náklady, čas a vytíženost pracovníků UNESCO přišel vniveč. A contrario to ale neznamená, že pokud památka na národní Indikativní seznam zařazena nebyla, tak to neznamená, že neměla mimořádný význam nebo hodnotu, pouze nedosahuje takové míry, jaké je pro mezinárodní ochranu potřeba.

⁶¹ MINISTERSTVO KULTURY. *Podněty k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO – tvorba národního indikativního seznamu*, Praha, 2012. s. 6.

⁶² Tamtéž, s. 3.

Lze logicky odvodit, že statků zapsaných na Indikativní seznamy je daleko více než statků zapsaných na Seznam světového dědictví, což je důsledkem toho, že zápis na Indikativní seznam si státy posuzují samy, kdežto na mezinárodní úrovni je tato úloha svěřena Výboru pro světové dědictví, který už statky posuzuje více nezájmově a kritičtěji.⁶³

Podnět k zařazení kulturního statku na Indikativní seznam České republiky může podat právnická nebo fyzická osoba, a to působící jak na území České republiky, tak mimo ně. Podnět může podat i jiný smluvní stát Úmluvy o ochraně světového dědictví.⁶⁴ Předkladatelem může být Akademie věd České republiky, Národní památkový ústav, občanská sdružení, orgány místních samospráv nebo vlastník nemovitosti.

Podnět je podáván písemnou formou podle předepsané struktury na formuláři. Formulář má hlavní povinnou část a následují přílohy. Povinná část podnětu musí obsahovat; kontaktní údaje předkladatele podnětu, vymezení navrhovaného statku (název, typ, stručný popis, aktuální právní ochrana, administrativní příslušnost statku, případná země zúčastněná na mezinárodní nominaci), popis hodnot, komentář k aktuálnímu statku a jeho integritě a autenticitě, stanoviska subjektů rozhodujících o zapojení jednotlivých součástí v případě, že je předmětem sériový statek, stručná srovnávací studie, podpis předkladatele podnětu. Následují přílohy, které už povinné nejsou, ale v praxi jsou velmi časté. Přílohy často obsahují fotografickou dokumentaci, souhlas majitele statku, pokud sám není předkladatelem, další studie nebo detailnější komentáře odůvodňující hodnotu statku.⁶⁵

Podnět je vyhodnocován MK ČR nebo MŽP ČR, které předkladateli zásadně potvrdí, že podnět přijalo a nejprve dochází k posouzení formální stránky podnětu. Pokud by se stalo, že podnět nesplňuje předepsané formální náležitosti, tak je předkladatel vyzván k opravě nebo doplnění a je mu určena přiměřená lhůta. Za předpokladu, že by předkladatel lhůtu nedodržel nebo formálně podnět neopravil, MK ČR podnět bez další odloží, a předkladatel je o tom vyzooměn. Z praxe známe i situaci, že MK ČR byl předložen podnět, jehož předmětem byl ovšem statek přírodního charakteru, ovšem k jeho posuzování je příslušné MŽP ČR, a tak předkladatele musí poučit, aby podnět podal věcně příslušnému orgánu, samo MK ČR podnět nepostupuje. Třetí situace je už ta nejpříznivější, kdy je podnět formálně kompletní a správný a zároveň je podán k věcně příslušnému orgánu, pak MK ČR podnět zašle Národnímu památkovému ústavu (dále jen „NPÚ“) a zároveň Českému odbornému komitétu ICOMOS

⁶³ BUKOVIČOVÁ, Olga, KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví a Česká republika*. 2. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2022. s. 37.

⁶⁴ MINISTERSTVI KULTURY. *Podněty k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO – tvorba národního indikativního seznamu*, Praha, 2012. s. 6.

⁶⁵ Tamtéž, s. 7.

(dále jen „ČNK ICOMOS“), aby podnět odborně posoudily, a to ve lhůtě 2 měsíců od doručení, potažmo od jeho doplnění. Pokud by ovšem samy tyto instituce byly předkladateli, tak si MK ČR vyžádá hodnocení jiné odborné instituce, nebo externích odborníků.⁶⁶

Národní památkový ústav České republiky podnět převezme, a pokud má za to, že je podnět nedostatečný, nekompletní, formálně špatný, tak své připomínky sdělí ministerstvu a zároveň si NPÚ vyžádá od předkladatele doplnění nebo opravení nebo pokud je to v jeho možnostech samo podle své dokumentace podnět opraví nebo doplní. Je to jakási pojistka, pokud by formální či obsahové nesrovnalosti neodhalilo samo ministerstvo. Jestliže je podnět v pořádku začne se NPÚ zabírat odborným hodnocením, zejména tak, že ho projedná v poradním orgánu a výsledek zašle MK ČR.⁶⁷

V případě ČNK ICOMOS je postup velmi podobný, jak už byl nastíněn výše. Taktéž dojde k obsahovému a formálnímu zhodnocení, následuje odborné hodnocení, pokud byl podnět v pořádku a výsledek je následně zaslán MK ČR v řádném ministerstvem stanoveném termínu.

V momentně, kdy už MK ČR má veškerá odborná hodnocení, která jsou potřeba rozhodne o zařazení nebo nezařazení statku na národní Indikativní seznam, a to ve lhůtě dvou měsíců od doručení odborných hodnocení. V případě, že by předmětem byl statek smíšené povahy, tak si MK ČR vyžádá stanovisko od MŽP ČR. O výsledku, ať už negativním nebo pozitivním informuje předkladatele podnětu, ČNK ICOMOS a NPÚ. V případě nezařazení je zapotřebí, aby své rozhodnutí MK ČR řádně odůvodnilo a vymezilo konkrétní důvody nezařazení. Jestliže MK na základě odborných hodnocení rozhodlo o zařazení na národní Indikativní seznam, tak zároveň určí lhůtu, do které je potřeba zpracovat formulář, který stanoví Operační směrnice a zároveň sesbírat s zpracovat nominační dokumentaci, která je potřebná pro zápis statku na Seznam světového dědictví.⁶⁸ Když došlo k zařazení statku na národní Indikativní seznam, tak se podá hlášení Výboru pro světové dědictví prostřednictvím Sekretariátu UNESCO o tom, že došlo k rozšíření. Ohlášení se podává prostřednictvím mezinárodně standardizovaném formuláři podle §§ 62–76 Operační směrnice. Formulář vyplňuje orgán, který k tomu určí MK ČR.⁶⁹

⁶⁶ MINISTERSTVI KULTURY. *Podněty k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO – tvorba národního indikativního seznamu*, Praha, 2012. s. 10

⁶⁷ Tamtéž, s. 8.

⁶⁸ Tamtéž, s. 9.

⁶⁹ MINISTERSTVI KULTURY. *Podněty k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO – tvorba národního indikativního seznamu*, Praha, 2012. s. 10

4.4 Nominace statku na Seznam světového dědictví

Hlavním informačním pramenem pro členské státy v případě, že se rozhodnou statek nominovat na Seznam světového dědictví, jsou Operační směrnice jakožto implementace Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Příprava nominačních dokumentů je poměrně náročná záležitost, ovšem nebylo tomu tak vždy, až plynutím času, kdy se Operační směrnice aktualizovaly se tato činnost stala činností komplikovanou a hlavně zdlouhavou, kdy příprava nominace netrvá měsíce ale řadu let. Délka se liší v závislosti na povaze statku. Zásadně nejzdlouhavější příprava nominačních dokumentů se týká nadnárodních a přeshraničních památek, kde je zapotřebí kooperace více členských států. Nicméně podle metodiky NPÚ, která byla zveřejněna roku 2011, je klasická nominace rozfázovaná na 32 měsíců.⁷⁰

Nominační dokumentace se skládá podle přílohy č. 5 v Operační směrnici do 9 oddílů, kterými jsou; identifikace nominované nemovitosti, popis nominované nemovitosti, odůvodnění zápisu, stav zachování a faktory ovlivňující nominovanou nemovitost, ochrana a správa, monitoring, dokumentace, kontaktní údaje odpovědných úřadů a podpis jménem smluvní strany.⁷¹ V případě identifikace statku se jedná primárně o geografické vymezení doplněné topografickými mapami, aby bylo jasně zřetelné kde statek začíná a kde končí.⁷² V případě popisu nemovitosti hovoříme představení statku, včetně jeho vývoje a historie, jsou zmiňovány významné události a změny, kterými památka prošla. Je to jeden z pilířů, který podporuje myšlenku, že se jedná o dostatečně významný statek hodný zapsání na Seznam světového dědictví.⁷³ Ve třetím oddíle jde o jasné uvedení důvodu, proč je považován za statek s mimořádnou univerzální hodnotou.⁷⁴ Co se týká stavu zachování a faktorů ovlivňující nominovanou nemovitost, tak smyslem je pravdivě a věrohodně popsat fyzický stav nemovitosti k době podání nominace a zároveň uvedení různých faktorů, které nemovitost ovlivňují, včetně těch, které nemají dopad pozitivní.⁷⁵ Ochrana a správa plynule navazuje na část čtvrtou, neboť by zde mělo být podněty, které by poskytly statku ochranu, před riziky, která byly již zmíněna. Jedná se o opatření legislativní, regulační smluvní nebo plánovací. Součástí

⁷⁰ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011. s. 69.

⁷¹ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 132 část 1.

⁷² Tamtéž, část 2.

⁷³ Tamtéž část 3.

⁷⁴ Tamtéž část 4.

⁷⁵ Tamtéž, část 5.

tohoto oddílu je Management Plan, o kterém budeme hovořit později.⁷⁶ Monitoring spočívá v uvedení způsobů, jakými bude stát měřit, hodnotit a zachovávat stan nominované památky.⁷⁷ V sedmém oddíle je potřeba předložit videa a fotografie, která potvrdí veškerá předchozí tvrzení.⁷⁸ Osmý oddíl je věnován kontaktním údajům odpovědným úřadům, aby orgány UNESCO věděly, s jakým orgánem České republiky mají komunikovat. Vše je zapotřebí stvrdit podpisem úředníka, který je pravomocný takto jednat.⁷⁹ Tímto úředníkem myslíme buď ministra kultury nebo ministra životního prostředí, nicméně může to být i jiná osoba jimi pověřená.

4.5 Rozhodnutí o nominaci

Rozhodnutí o nominaci je až samotným vrcholem celého nominačního procesu. Samotnému rozhodnutí o nominaci předchází tzv. předběžné hodnocení. Tato fáze do roku 2019 neexistovala, ovšem z důvodu velkého počtu odmítnutých nominací, nad kterými ovšem smluvní státy strávily i několik let a vynaložily nemalé peněžité částky byla tato fáze vytvořena.⁸⁰ Jejím smyslem je, ještě před vytvořením nominační dokumentace, komunikace mezi členským státem a poradním orgánem, které posoudí potencionální úspěch a možnost vytvoření těchto podkladů. Pramenem je v tomto případě opět Operační směrnice, konkrétně její novela z roku 2021. Předběžným hodnocením se teoreticky vzato vracíme na začátek celého nominačního procesu a tato část je označována za část první, samotné rozhodnutí je potom částí druhou. Předběžné hodnocení je fází, kterou členské státy musí absolvovat a to alespoň 1 rok před nominací, nejedná se tedy o dobrovolnou část a probíhá na základě dokumentace předložené na zápis do národního Indikativního seznamu. Z toho vyplývá, že než přikročí státy k nominaci statku, tak musí podat žádost o předběžné hodnocení, a to nejenom ve fyzické tištěné verzi, ale taktéž ve verzi elektronické, a to buď v jazyce anglickém nebo francouzském. Což znamená velkou výhodu pro státy, které těmito jazyky disponují jako jazyky národními. Ostatní státy vynakládají nemalé finanční prostředky na překladatelské firmy.⁸¹ Žádost o předběžné hodnocení je potřeba podat vždy do 15. září daného kalendářního roku.⁸² Žádost je

⁷⁶ Tamtéž, část 6.

⁷⁷ Tamtéž, část 7.

⁷⁸ Tamtéž, část 8.

⁷⁹ Tamtéž, část 9.

⁸⁰ VÝBOR PRO SVĚTOVÉ DĚDICTVÍ. *Dokument sp. zn. WHC/21/44.COM/8*. 23.6. 2021. Odst. 13.

⁸¹ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 76.

⁸² UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 122 c.

podávána k Sekretariátu UNESCO, který žádost formálně přezkoumá, a pokud je v pořádku, tak ji předá poradním organizacím, kterými jsou Mezinárodní rada památek a sídel (ICOMOS) a mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN). Poradní organizace se posuzováním obsahu žádosti zabírají přibližně rok, než vyjádří své stanovisko, což není nejkratší doba i vzhledem k tomu, že příprava nominační dokumentace trvá často několik let. Stanovisko má ovšem pouze doporučující charakter a je na členském státu, zda nominaci nakonec podá či nikoliv, tedy jestli se pustí do vytvoření nominační dokumentace s velmi nejistým výsledkem, pokud stanovisko nebylo příznivé, anebo v příštím roce navrhne k předběžnému hodnocení jiný statek.⁸³

Pokud dopadlo předběžné hodnocení příznivě nebo taky ne, ale stát i přesto hodlá nominovat daný statek, tak dojde k předložení nominovaného statku. Nominace se zasílají Sekretariátu UNESCO, a to vždy do 1. února pro daný kalendářní rok.⁸⁴ Vždy je ale lepší podat nominaci dříve než později, a to hlavně z toho důvodu, že pokud by nominace byla po formální stránce neúplná, tak je zde časový prostor pro opravu a členský stát má ještě stále šanci statek nominovat. Každý členský stát může předložit maximálně jednu nominaci ročně. Dříve tento limit nebyl tak přísný, nebo dokonce nebyl žádný, ale vzhledem k přehlcování Výboru pro světové dědictví nominacemi došlo k regulaci.⁸⁵ Komplikovanější je situace, kdy je nominován statek přeshraniční povahy, typicky chráněná oblast, les nebo pohoří. Státy si zvolí jednoho z nich, který nominaci formálně podá, ale zároveň to znamená, že pro daný rok už žádnou další nominaci podat nemůže, ostatní státy ovšem ano.⁸⁶ To, že je nominace doručena Sekretariátu UNESCO ještě ale zdaleka neznamená, že je celý nominační proces u konce. Jakmile je nominační návrh doručen, potvrdí členskému státu přijetí, zaregistruje nominace a rozešle ji poradním orgánům, které už byly zmíněny výše, aby se k nominaci vyjádřily. Tento cyklus obvykle trvá rok a půl. Poradní organizace především hodnotí mimořádnou univerzální hodnotu, celistvost, autenticitu a kvalitu Management Planu.⁸⁷

O zapsání na Seznam světové dědictví rozhoduje ale primárně Výbor pro světové dědictví a je to on, kdo má poslední slovo, a to na jeho zasedání. Poradní organizace mu předem vytvoří odbornou rešerši nominace a zároveň mu navrhnou rozhodnutí, tedy jestli statek má být zapsán či nikoliv. Jejich navrhované rozhodnutí musí být vždy řádně odůvodněno a není pro Výbor závazné. O nominaci se na zasedání Výboru diskutuje, probíhá prezentace činěna

⁸³ Tamtéž, odst. 122 b.

⁸⁴ Tamtéž, odst. 127.

⁸⁵ Tamtéž, odst. 61 a.

⁸⁶ Tamtéž, odst. 61 d.

⁸⁷ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 79.

zástupci poradních organizací, vznášejí se doplňující dotazy a může být účastníkem taktéž představitel nominujícího státu. Výsledkem zasedání může být rozličný.⁸⁸ Výbor může dojít k názoru, že statek má být zapsán na Seznam světového dědictví, nemá být zapsán na Seznam světového dědictví, přezkum statku je odložen k doplnění nebo žádost o zápis je odložena.

První nastíněný scénář je samozřejmě nejpříznivější s jeho zápisem je spojeno i schválení prohlášení o mimořádné univerzální hodnotě které obsahuje i kritéria, na základě kterých byl statek zapsán toto prohlášení je stavebním kamenem pro jeho budoucí péči, ochranu a správu.⁸⁹ V případě scénáře přesně opačného není možné stejnou nominaci Výboru pro světové dědictví v budoucnu znovu předložit, pokud by nastaly zcela mimořádné okolnosti, pod kterými si můžeme představit nový vědecký poznatek, významný archeologický nález, splnění jiného či jiných kritérií. Toto je ovšem velmi raritní. Pokud byla nominace vrácena k doplnění, tak to ještě neznamená, že by statek neoplýval mimořádnou univerzální hodnotou, pouze není nominace kompletní. Opravená nominační dokumentace může být předložena znovu v příštích dvou letech. A nakonec pokud by byl návrh na zápis odložen, tak je to z důvodu, aby navrhující stát podrobněji zhodnotil památku, neboť má Výbor za to, že statek nebyl důkladně prozkoumán a zhodnocen, nebo se to aspoň neprojevovalo v nominační dokumentaci. Propracovanější dokumentace bude posuzována nejdříve po 3 letech, což je relevantní k faktu, že často Výbor doporučí provést konkrétní studii týkající se nominačního statku. S odložením zápisu statku se Česká republika setkala v roce 1992, když byl odložen zápis hradu Karlštejn⁹⁰. A i v roce 2024 je Karlštejn stále na národním Indikativním seznamu. Členský stát může svou nominaci taktéž stáhnout zpět, i když je tato situace takřka nevídaná, tak ji operační směrnice připouští. Ke stažení by mělo dojít před zasedáním Výboru, tedy kdykoliv jindy během hodnotícího procesu. Důvod je jednoduchý. Členský stát sezdá, že samotný hodnotící proces se k zapsanému staví spíše záporně než kladně, protože předložená dokumentace není vypracována dostatečně přesvědčivě, a tak je pro nominující stát výhodnější nominaci stáhnout a v budoucnu ji podat znovu jako novou, než aby byla odmítnuta a znovu být předložena nemohla.⁹¹

⁸⁸ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 153.

⁸⁹ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 80

⁹⁰ Rozhodnutí Výboru pro světové dědictví ze dne 18. listopadu 1992, sp. zn. 16 COM X.D. s. 6.

⁹¹ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 80.

4.5.1 Vyškrtnutí ze Seznamu světového dědictví

Pokud hovoříme o rozhodování o nominacích statků Výborem pro světové dědictví, je potřeba zmínit i opačnou situaci, a to je vyškrtnutí ze Seznamu světového dědictví. K vyškrtnutí se přistoupí tehdy, pokud se stav památky zhorší natolik, že přestane naplňovat obecné podmínky k zápisu na Seznam. Při onom zhoršení stavu památky je potřeba, aby členský stát, který disponuje chráněným statkem komunikoval se Sekretariátem UNESCO. O výmazu rozhoduje Výbor a pro výmaz je zapotřebí, aby bylo pro alespoň dvě třetiny přítomných členů.⁹² V minulosti rozhodl Výbor o výmazu pouze třikrát, a to v případě Rezervace v Ománu, Drážďanského údolí Labe a Liverpoolu jakožto námořního obchodního města.

⁹² UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 196.

5. OCHRANA ZAPSANÝCH PAMÁTEK

Památky zapsané na Seznam světové dědictví oplývají mimořádnou univerzální hodnotou a jejich význam přesahuje vnitrostátní hranice a tomu musí být taktéž přizpůsobena adekvátní ochrana a péče. Na památky zapsané na UNESCO se klade větší nárok na ochranu, respektive nárok je kladen na státy, na jejichž území se památka nachází.

5.1 Management Plan

Management Plan zatím nemá ustálený český překlad, a proto budeme používat anglickou verzi, která ve volném překladu znamená: „plán nakládání se statkem zapsaným na seznam Světového dědictví UNESCO“. Tvoří jeden z celkem devíti oddílů nominační dokumentace, a to konkrétně oddíl pátý, který bývá považován za oddíl nejpracnější a nejvíce náročný na vyhotovení. Je to plán, který by měl přesně popisovat péči o památku s mimořádnou univerzální hodnotou.⁹³ Jeho účelem je primárně uvést jakými způsoby ochrany bude statek chráněn, aby bylo zaručeno, že zůstane zachován i pro budoucí generace.⁹⁴ Tento pojem je používán až od 90. let 20. století, dříve nebyl povinnou součástí nominační dokumentace. Důvodem přijetí bylo, že spousta nominovaných statků nebyla v dobrém stavu a hrozilo její ohrožení a UNESCO požadovalo určitou formu záruky zato, že když zápis proběhne, tak památka bude nadále existovat a stát bude pečovat o její mimořádnou univerzální hodnotu.⁹⁵

Management plán je samozřejmě vymezen v Operačních směrnicích, kde je uvedeno, že každý nominovaný objekt by měl mít vhodný Management Plan nebo jiný dokumentovaný systém péče, který musí specifikovat, jak by měla být zachována výjimečná univerzální hodnota objektu, nejlépe participativními prostředky.⁹⁶ Zároveň uvádí, že typ plánu vždy závisí na typu, vlastnostech a povaze nominovaného statku a jeho kulturnímu, historickému či přírodnímu kontextu. Z podstaty věci je jasné, že Management Plany se budou lišit v závislosti na různých kulturách, dostupných zdrojích, ale taky dalších faktorech. Plán toho, jak bude o památku pečováno a jaká ochrana ji bude poskytována může zahrnovat tradiční postupy, stávající

⁹³ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 132, část 7.

⁹⁴ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 77

⁹⁵ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011. s. 25.

⁹⁶ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 108.

nástroje městského nebo regionálního plánování, a to jak formální, tak neformální. Zároveň je třeba do Management Planu zahrnout dopad navrhovaných zásahů ve formě analýzy.⁹⁷

Požadavek účinné ochrany vyplývá přímo z Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, kdy státy jsou přímo odpovědné za provádění efektivních správních činností, a to konkrétně v části čtvrté a páté. Efektivita je chápána úzká spolupráce se správcem památky a dalšími subjekty, kterých se péče o památku týká. Je samozřejmě bráno v potaz, že každý stát si vnitrostátní právní úpravy upraví podle svého uvážení a tudíž spolupráce, ale i péče se v jednotlivých zemích liší.⁹⁸

Lze ale zobecnit Management plán tak, že by měl zahrnovat plány a nástroje, které by měly prokázat:

- a) důkladné porozumění statku, jeho univerzálním, národním a místním hodnotám a jeho sociálně-ekologickému kontextu všemi zúčastněnými stranami, včetně místních komunit a původních obyvatel;
- b) cyklus plánování, provádění, monitorování, hodnocení a zpětné vazby;
- c) posouzení křehkosti majetku vůči sociálním, ekonomickým, environmentálním a jiným tlakům a změnám, včetně katastrof a změny klimatu, jakož i sledování dopadů trendů a navrhovaných zásahů;
- d) vytvoření mechanismů pro zapojení a koordinaci různých činností mezi různými subjekty
- e) přidělování potřebných zdrojů;
- f) posilování kapacit soužící pro péči o statek;
- g) odpovědný a transparentní popis fungování systému řízení;
- h) respektování rozmanitosti statku a zároveň rovnosti jednotlivých zapsaných památek.⁹⁹

Management Plan má být hlavně dokumentem praktickým, odpovídajícím na možné situace a reflektující momentální stav památky. Neměl by obsahovat nereálné způsoby správy či finančně neproveditelné možnosti ochrany. Je možné, že zpracovatel jej doplní i stručnou charakteristikou aktuální podoby statku, fotografiemi, audiovizuálním záznamem nebo dalším údaji.

⁹⁷ Tamtéž, odst. 110.

⁹⁸ BUKOVIČOVÁ, Olga. *Sborník příspěvků – Mezinárodní konference Management statků světového dědictví: rizikové faktory*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2016. s. 28.

⁹⁹ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 111.

5.1.1 Management Plan a Česká republika

Česká republika věnuje Management Planu velkou pozornost. Například byl vypracováván dokonce i tam, kde v době nominace ještě nebyl potřeba. Protože tvorba Management Planu není jednoduchá záležitost vypracoval v roce 2009 Národní památkový ústav jakožto, odborná organizace státní památkové péče s celostátní působností, metodický materiál, a to Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků. K vypracování došlo na pokyn Ministerstva kultury České republiky.¹⁰⁰ Nicméně na úrovni právního předpisu České republiky stále zakotven není. Proto se jeho platnost, účinnost, proveditelnost, potažmo vymahatelnost zajišťuje jiným způsobem, a to například ve formě vyhlášek obce nebo kraje).¹⁰¹ Metodický materiál je koncipován tak, aby budoucím zpracovatelům dal jasnou představu, jaké má být pořadí kapitol a co mají jednotlivé kapitoly obsahovat, a to ve formě tabulky. Struktura je doporučená, ale prakticky vzato asi není důvod, aby se od ní vypravovatel vzdaloval. Na začátku by se mělo objevit tzv. úvodní slovo/preambule, kde jde v zásadě o přestavení vnímání statku, jako jsou hodnoty, význam z různých společenských hledisek a potenciál rozvoje. Do této části lze zahrnout i veškerá očekávání, které má dokument přinést. Poté následuje sedm hlavních částí, které jsou ale vnitřně děleny. Mezi 7 hlavních částí patří: Obecná charakteristika statku a Management plánu, Analytická část Management Planu, SWOT analýza ve vztahu k potřebám zachování OUV, Návrhová část Management Planu, seznam podkladů a bibliografie, Kontaktní informace o zpracovateli Management Planu a Přílohy. Už jen tyto hlavní části jsou poměrně obsáhle a vzhledem ještě k rozsáhlejší vnitřní diferenciaci je jasné, že výsledkem je velmi rozsáhlý dokument vzniklý z práce velkého počtu lidí.¹⁰²

Za zmínku určitě stojí Management Plan ochrany světového kulturního dědictví Historického centra Prahy. Historické centrum Prahy bylo na Seznam světového dědictví zapsáno již v roce 1992 a tím vznikla našemu hlavnímu městu povinnost tento dokument vytvořit. Současný a použitelný dokument byl Výborem pro světové dědictví schválen až v roce 2019, i když tvorba započala už v roce 2012. Na dodržování dokumentu dohlíží na vnitrostátní úrovni městské části, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy a odbory Magistrátu hlavního města Prahy.¹⁰³ Platnost dokumentu je 6 let, tudíž po roce 2025 je zapotřebí

¹⁰⁰ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011. s. 27.

¹⁰¹ Tamtéž s. 29.

¹⁰² Tamtéž, příloha č. 6, s. 70-80.

¹⁰³ Základní informace o hodnotách statku – Komponenty obrazu, popis hodnot – SWOT analýza [online]. Hlavní město Praha, 2021. Dostupné z: https://praha.eu/documents/d/pamatky/mgp_2021_sesit_a_cz_nahled_3329294

vypracovat dokument nový, reagující na změny. Dokument se skládá ze 3 základních částí: Složení Pražské památkové rezervace, Cíle a Opatření. V první části se setkáme s vyjmenováním nejdůležitějších částí, ze kterých se Historické centrum města Prahy skládá. Ať už to jsou budovy, prostor řeky, zelené plochy, krajinný rámeček, kompozice a struktura velkoměsta, historická uliční síť, ale také komponenty nehmotné, jako je cestovní ruch, bydlení, církve nebo rekreace. První část je taktéž doplněna o fotografie a mapy. Ve druhé části najdeme dva hlavní cíle, které jsou doprovázeny 38 menšími cíli, ke kterým by mělo vést plnění a dodržování Management Planu. Těmi cíli jsou: zachování mimořádné světové hodnoty Historického centra Prahy a zároveň rozvoj kvality života pro stálé rezidenty Pražské památkové rezervace. Poslední část věnována opatření obsahuje celkem 136 opatření, které doprovází cíle a jdou s nimi ruku v ruce.¹⁰⁴

Ale z podstaty věci je jasné, i vzhledem k předešlému, že takovýto Management Plan nemá jen hlavní město Praha, ale musí ho mít každá památka zapsaná na Seznam světového dědictví.

Schválený, a tudíž platný Management Plan archivují tyto instituce: Správci statku, Ministerstvo kultury České republiky, Výkonný orgán státní památkové péče, Národní památkový ústav.¹⁰⁵

5.2 Monitoring stavu zapsaných památek na Seznam světového dědictví

V případě sledování stavu památek mluvíme o tzv. relativním neboli ad hoc monitoringu a periodickém monitoringu. První druh sledování spočívá ve sledování aktivním, kdy Sekretariát UNESCO aktivně předává informace poradním organizacím o tom, jaký je momentální stav památek, které jsou označeny za památky ohrožené. Momentálním stavem je myšlena jejich zachovalost. Informace Sekretariátu poskytují samy členské státy na základě povinnosti, která jim vyplývá z Úmluvy, konkrétně z článku 4 a 29. Relativní monitoring se taktéž týká statků, které jsou adepty na zápis na Seznam světového dědictví. Naopak druhý typ

¹⁰⁴ Cíle – Opatření – Komentáře k cílům a opatřením – Právní a metodické nástroje – textové přílohy. [online]. Hlavní město Praha, 2021. Dostupné z: https://praha.eu/documents/d/pamatky/mgp_2021_sesit_b_cz_nahled_3329296.

¹⁰⁵ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011. s. 29.

monitoringu byl zakotven již v roce 1997 a to na 11. Valném shromáždění členských států a jeho principem je pravidelné sledování stavu památek zapsaných na Seznam.¹⁰⁶

Průběžné informování v sobě zahrnuje i požadavek vyslovený v Operační směrnici, kdy státy musí Výbor pro světové dědictví informovat o významných změnách na statku, anebo o změnách chystajících se. Tyto změny by se měly nebo mohly odrazit v mimořádné univerzální hodnotě statku. Oznámení by státy měly učinit co nejdříve, například ještě před vypracováním projekčních dokumentů a taktéž před přijetím jakýchkoliv rozhodnutí, které už by bylo obtížné zvrátit.¹⁰⁷ Není výjimečné, že jsou za účelem sledování stavu památek na území členských států vysláni experti poradních organizací, ať už se jedná o ICOMOS, IUCN nebo ICCROM, aby objektivizovali informace podávané státy, potažmo aby podpořili jejich věrohodnost a doplnili zbylé informace. Jedná se o jakousi kontrolu činěnou organizací UNESCO.¹⁰⁸

V roce 1999 byla schválena Ministerstvem kultury České republiky závazná Metodika sledování památek zapsaných na Seznam světového dědictví jako určitý manuál pro péči, správu a snazší podávání zpráv o památkách na Seznamu nacházejících se na našem území. Od doby schválení je v České republice prováděn průběžný roční monitoring statků UNESCO, kdy jednotlivé památky jsou celoročně sledovány a jednou za kalendářní rok je územním pracovištěm Národního památkového ústavu zpracována monitorovací zpráva. Ta má sloužit k včasnějšímu zachycení problému v oblasti ochrany památky, a tudíž i lepší, levnější a rychlejší řešení při jeho nápravě. Při zpracování průběžného ročního monitoringu statků jsou kromě výkonných orgánů státní památkové péče zapojeny i krajské úřady a úřady obcí s rozšířenou působností.¹⁰⁹

¹⁰⁶ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. s. 87.

¹⁰⁷ UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023. Odst. 172.

¹⁰⁸ KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009, s. 89

¹⁰⁹ BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011 s. 31-33.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo prezentovat ochranu památek UNESCO v české republice zahrnující i samotný nominační proces a následný zápis statku na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví v souvislostech s Českou republikou.

V první části jsem předestřela, o jaké organizaci budeme ve zbytku práce hovořit. Jaké byly počátky UNESCO, proč UNESCO vzniklo, kdo jej vytvořil a jaké Úmluvy s ohledem na kulturní a přírodní dědictví jsou stěžejní. Byť se jedná o obecné informace, tak pro pozdější porozumění problematiky bylo naprosto stěžejní úvodem toto říct.

Ve druhé části jsem se zabírala orgány působící v rámci UNESCO, jejich hierarchií, vzájemnou provázaností, předpisy, které upravují jejich chod a fungování. Druhá část plynule navazuje na část první a prohlubuje informace popsané v části předešlé.

Třetí část je věnována České republice a UNESCO ve vzájemných souvislostech. Dochází zde k prvotnímu přesahu a protnutí velmi obecné tematiky s praktickou rovinou samotného fungování této mezinárodní organizace. Jsou zde popsány počátky participace naší země, závazky a hlavně orgány, které musely být zřízeny z důvodu českého členství. Orgány byly zřízeny, aby tvořily určitého prostředníka mezi UNESCO a samotnou, ať už nominovanou nebo zapsanou, památkou.

Ve čtvrté části jsem odpověděla na své dvě výzkumné otázky, které znějí: *„Jaké jsou povinnosti České republiky při nominaci památky zápis na Seznam světového kulturního a přírodního bohatství? Jakým způsobem probíhá zařazení kulturního nebo přírodního statku na Seznam světového kulturního a přírodního bohatství v souvislostech s povinnostmi České republiky, jakožto členského státu?“*.

V prvním případě je potřeba si uvědomit, že nestačí pouze obyčejná žádost směřující Sekretariátu UNESCO, že chce Česká republika zařadit danou památku na Seznam, ale předchází tomu spousta jiných činností. Je zapotřebí, aby si Česká republika vedla tzv. národní Indikativní seznam, který je volně přístupný na webové stránce UNESCO, kde bude statek alespoň rok před nominací existovat, a už na Indikativním seznamu bude splňovat obecné podmínky pro zápis na Seznam. Vedení, zápis, vyškrtnutí z Indikativního seznamu je záležitost čistě vnitrostátní a naší zemi je to v gesci Ministerstva kultury a Ministerstva životního prostředí ve spolupráci s jinými výkonnými složkami. Kromě existence indikativního seznamu je zapotřebí, aby v rámci nominačního procesu předložila Česká republika tzv. nominační dokumentaci, která bývá obvykle vypracována až po předběžném hodnocení, které je obligatorní částí nominačního procesu.

Ve druhém případě je jasné, že zápis statku na Seznam není záležitostí trvajících pár týdnů, ale samotný zápis je zakončením nominační fáze, která obvykle trvá i několik let. Pokud Česká republika řádně absolvovala tuto fázi, dostala pozitivní hodnocení v rámci hodnocení předběžného, řádně vypracovala nominační dokumentaci, tak může přistoupit k oficiální žádosti o zápis. Žádost se podává buď v jazyce anglickém nebo francouzském, a to prostřednictvím elektronického formuláře nebo v listinné podobě. Žádost je podávána sekretariátu UNESCO, ovšem orgánem rozhodujícím je Výbor pro světové dědictví a je tedy na něm, zda se rozhodne přistoupit k zařazení či nikoliv.

V páté, a zároveň poslední, části jsem odpověděla na svou třetí výzkumnou otázku, která zní: *„Jaké závazky a povinnosti týkající se péče, správy a monitoringu pro Českou republiku vyplývají z jejího členství a z faktu, že má na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví památky nacházející se na jejím území?“*.

Už při předložení nominační dokumentace má Česká republika pro daný statek vypracovaný Management Plan, plán správy a péče, jakožto povinnou část dokumentace, který má předběžnou povahu, ale pokud k zápisu dojde, stává se z něj dokument závazný a proveditelný. Management Plan přesně a jasně definuje jaké nástroje, způsoby a formy ochrany budou uplatňovány v péči o památku tak, aby to pro ni z dlouhodobého hlediska bylo nejvhodnější. Kromě vypracování Management Planu ochrana tkví taktéž v monitoringu, a to relativním neboli ad hoc a periodickým. Už v roce 1999 byla schválena Ministerstvem kultury České republiky závazná Metodika sledování památek zapsaných na Seznam světového dědictví, která má být určitým manuálem pro každoroční zhodnocení stavu památek náležející na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví, což je promítnutím monitoringu periodického. Naopak monitoring relativní se týká památek, které jsou adepty na zápis, anebo památek, které jsou ohrožené, tedy ty, které už sice zapsané jsou, ale hrozí jejich poškození nebo zničení.

Dle mého je celý nominační proces a následný zápis cyklem, který svou délkou a časovou náročností určitým je zrcadlem výsledné prestiže zapsané památky. I určitá selekce, množství požadavků a formální komplikovanosti jsou důvodem, proč je UNESCO po celém světě respektovanou mezinárodní organizací. Už jen to, že samotnému zápisu předchází spousta úkonů jak na straně UNESCO, tak na straně státu, je jakýmsi příslibem, že pokud členská země přistupuje zodpovědně v této fázi a pečlivě absolvuje veškeré kroky, tak po zápisu bude stejně zodpovědně přistupovat k ochraně onoho kulturního nebo přírodního statku. Což ovšem neznamená, že celý proces nemá svá úskalí a nedostatky. Primárním problémem je časová náročnost, která u řady památek z důvodů složité nominační dokumentace, čítá roky. Pokud by

se podařilo tuto fázi urychlit, tak by se státy mohly věnovat i dalším potencionálním kandidátům, kterým bychom poté poskytovali takovou ochranu, jaké jsou si hodny a zbytečně bychom netrávili čas nepřebným množstvím sběru dokumentace.

Česká republika je jako navrhovatel poměrně úspěšná a každý rok navrhuje další statky, kterým by chtěla zajistit ochranu na mezinárodní úrovni. Jedinými jejími prozatímními neúspěchy zápisu jsou hrad Karlštejn v roce 1992, Třeboňská rybníční krajina v roce 2005 a Lázně Luhačovice v roce 2008, kdy ve všech případech poradní orgány tyto statky nedoporučily k zápisu a Výbor pro světové dědictví se k jejich názoru přiklonil.

Ať tak či onak oplýváme památkami, které celým procesem propluly úspěšně a zaujímají tak místo na Seznamu světového dědictví a je naším výsostným úkolem o ně pečovat a zachovat je pro budoucí generace.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a sborníky:

BENEŠ, Michal, KUČOVÁ, Věra, VLČKOVÁ, Lucie. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 102 s. ISBN 978-80-87104-84-2.

BUKOVIČOVÁ, Olga. *Sborník příspěvků – Mezinárodní konference Management statků světového dědictví: rizikové faktory*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2016. 165 s. ISBN 978-80-7480-057-3.

BUKOVIČOVÁ, Olga, KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví a Česká republika*. 2. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2022. 311 s. ISBN 978-80-7480-168-8.

KUČA, Karel, KUČOVÁ, Věra, ZEMAN, Lubomír. *Západočeský lázeňský trojúhelník. Západočeské lázně vybrané k nominaci na zápis do Seznamu světového dědictví UNESCO*. 1. vyd. Karlovy Vary: národní památkový ústav, 2008. 120 s. ISBN 978-80-87104-30-9.

KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, 2009. 199 s. ISBN 978-80-87104-52-1.

UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN. *Preparing World Heritage Nominations*. 2. vyd. Paříž: World heritage centre, 2011. 136 s. ISBN 978-92-3-104194-5.

UNESCO, ICCROM, IUCN. *Managing Culture World Heritage*. 1. vyd. Paříž: World Heritage Centre, 2013. 153 s. ISBN 978-92-3-001223.

Právní předpisy a související dokumenty:

Cíle – Opatření – Komentáře k cílům a opatřením – Právní a metodické nástroje – textové přílohy. [online]. Hlavní město Praha, 2021. Dostupné z:

https://praha.eu/documents/d/pamatky/mgp_2021_sesit_b_cz_nahled_3329296.

MINISTERSTVO KULTURY. *Podněty k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO – tvorba národního indikativního seznamu*, Praha, 2012.

Strategický rámec Česká republika 2030 [online]. Praha: Polygrafie Úřadu vlády české republiky v Praze, 2017. Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/agenda_2030/\\$FILE/OUR_Strategicky_ramec_20181015.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/agenda_2030/$FILE/OUR_Strategicky_ramec_20181015.pdf).

Rozhodnutí Výboru pro světové dědictví ze dne 18. listopadu 1992, sp. zn. 16 COM X.D.

UNESCO. *Constitution of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. Londýn, 1945.

UNESCO. *The Operational Guidelines for Implementation of the World Heritage Convention*, Paříž, 2023.

UNESCO. *Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu*, Haag, 1958.

UNESCO. *Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů*, Paříž, 2005.

UNESCO. *Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*, Paříž, 1972.

UNESCO. *Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví*, Paříž, 2003.

VÝBOR PRO SVĚTOVÉ DĚDICTVÍ. *Dokument sp. zn. WHC/21/44.COM/8*. 23.6. 2021.

Základní informace o hodnotách statku – Komponenty obrazu, popis hodnot - SWOT analýza [online]. Hlavní město Praha, 2021. Dostupné z:

https://praha.eu/documents/d/pamatky/mgp_2021_sesit_a_cz_nahled_3329294.

Internetové zdroje:

A chronology of UNESCO, 1945-1987: facts and events in UNESCO's history with references to documentary sources in the UNESCO Archives and supplementary information in the annexes 1-21 [online]. Paříž, 1987. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000079049>.

Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe [online]. whc.unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/1133>.

Česká komise pro UNESCO [online]. mzv.gov.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/ceska_komise_pro_unesco/index.html.

Česká republika a UNESCO [online]. mzv.gov.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://mzv.gov.cz/unesco.paris>.

České dědictví UNESCO [online]. telc.eu. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: https://www.telc.eu/obcan/organizace/kulturni-organizace/ceske_dedictvi_unesco.

Czechia, description [online]. whc.unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/cz>.

History of UNESCO [online]. Unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/history>.

KUČOVÁ, Věra. *Světové dědictví* [online]. npu.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/o-pamatkove-peci/legislativa/mezinarodni-dokumenty/svetove-dedictvi>

Landscape for Breeding and Training of Ceremonial Carriage Horses at Kladruby nad Labem [online]. whc.unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/1589>.

MINGST, Karen. *UNESCO international Organization* [online]. Britannica.com. 10.7.2024 [cit.15.7.2024]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/UNESCO>.

Mnohostranné úmluvy UNESCO [online]. Mzv.gov.cz. 20.1.2020 [cit. 15.7.2024].

Dostupné z:

https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/strucne_o_unesco/mnohostranne_umluvy.html.

Odborné sekce České komise pro UNESCO [online]. mzv.gov.cz. [cit. 15.7.2024].

Dostupné

z:

https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/ceska_komise_pro_unesco/zapisy_z_odbornych_sekci_2016/index.html.

Programy UNESCO [online]. mzp.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

https://www.mzp.cz/cz/programy_unesco.

Předseda české komise pro UNESCO. [online]. mzv.gov.cz. 2.2.2019. [cit. 15.7.2024].

Dostupné z:

https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/unesco/ceska_komise_pro_unesco/predseda_ceske_komise_pro_unesco.html.

ŠVANCARA, Petr. *Do seznamu UNESCO se nově zařadil třebíčský zámek* [online].

tyden.cz. 19.12.2018. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

https://www.tyden.cz/rubriky/relax/ostatni/do-seznamu-unesco-se-nove-zaradil-trebicky-zamek_507305.html.

The General Conference determines the policies and the main lines of work of the Organization [online]. unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

<https://www.unesco.org/en/general-conference>.

The General Conference determines the policies and the main lines of work of the Organization [online]. unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

<https://www.unesco.org/en/general-conference>.

ŠVANCARA, Petr. *Do seznamu UNESCO se nově zařadil třebíčský zámek* [online].
tyden.cz. 19.12.2018. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

https://www.tyden.cz/rubriky/relax/ostatni/do-seznamu-unesco-se-nove-zaradil-trebicky-zamek_507305.html.

Landscape for Breeding and Training of Ceremonial Carriage Horses at Kladrubby nad Labem [online]. whc.unesco.org. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

<https://whc.unesco.org/en/list/1589>.

UNESCO památky nehmotné [online]. unesco.czech.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky-nehmotne/#page_start.

Památky s mezinárodním statusem [online]. unesco.czech.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné

z: <https://www.npu.cz/pamatky-mezinarodni-status>.

UNESCO [online]. aktualne.cz. [cit. 15.7.2024]. Dostupné z:

<https://www.aktualne.cz/wiki/kultura/unesco/r~i:wiki:2973/>.

Shrnutí

Cílem mé práce bylo zkoumat problematiku ochrany památek UNESCO v souvislostech s Českou republikou, a to nejenom v jejím praktickém provedení, ale taktéž v jejích prvopočátcích. Jak ona ochrana začíná, jaké cesty k samotné ochraně vedou a v neposlední řadě, jak má ochrana vypadat, jakými prostředky je vykonávána, podle jakých právních pramenů, jakými subjekty a jak je potažmo vynucována.

Diplomová práce vychází z právního stavu k 15.7.2024.

Abstract

The aim of my work was to examine the issue of the protection of UNESCO monuments in the context of the Czech Republic, not only in its practical implementation, but also in its early beginnings. How protection begins, what paths lead to protection and, last but not least, what protection should look like, by what means it is implemented, according to what legal sources, by what subjects and how it is enforced.

The thesis is based on the legal status as of July 15, 2024.

Klíčová slova

UNESCO, ochrana památek, kulturní a přírodní dědictví, Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, nominační proces, zápis statku, Management Plan.

Key words

UNESCO, conservation, cultural and natural heritage, Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, nomination process, registration of the property, Management Plan.